ശ്രീ.

ശ്രീനീലകണ്ഠഗുരുകൃതാ

വേദാന്തമാലികാ.

ഇതിൽ
ആര്യാശതകം, ഭാഷാരാമഗീതാ,
ഹസ്താമലകം, ആനന്ദമന്ദാരം, ഹരികീൎത്തനം,
രാമഹൃദയം, ആത്മപഞ്ചകം,
കൈവല്യകന്ദളീ ഇവ
അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു.

ശ്രീയുതമംഗളാനന്ദദേവിയാൽ
അച്ചടിപ്പിച്ചു പ്രസിദ്ധം
ചെയ്യപ്പെട്ടതു.

തൃശ്ശിവപേരൂർ
കേരളകല്പദ്രുമം അച്ചുകൂടത്തിൽ അച്ചടിച്ചതു.
൧൦൭൮.

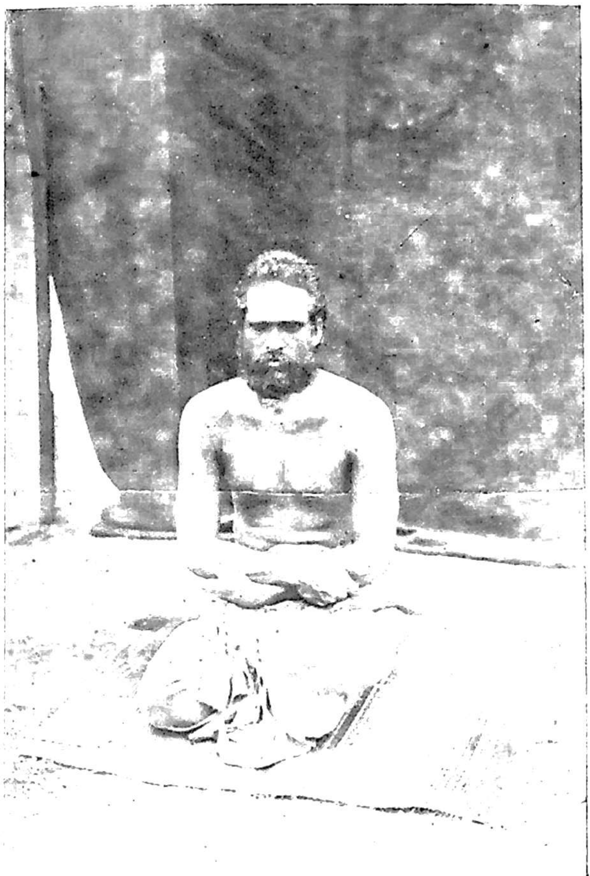

മംഗളം.

---

(൧) മതിയിലിരുന്നരുളേണം
ജ്യോതിയതിനേറുന്നദേശികേശനാതി
സതിസമ്പദ്യവസിക്കും
യതിവരനെൻസ്വാമിയാംസദാനന്ദൻ

(൨) "വേദാന്തപ്പൊരുൾതന്നിൽമുങ്ങിയതുതാ
-നായിട്ടെഴുന്നെൻഗുരോഃ
പാദാംഭോജയുഗമായകാന്തകമ്പല
-പ്പൊടെൻമനഃപൊസ്തയെ
ശോധിച്ചീടണമിന്നതിന്നുവിഷക
-ന്റാപ്യനെന്റെയെൻസ്വാമിതൻ
ബോധിശ്രീതിരുമേനിബാലപദവാ
-ച്യർമ്മേതുണച്ചീടണം"—

മംഗളാനന്ദദേവി.

ശുദ്ധപത്രം.

ഭാഗം	വരി	സ്വഭാവം
൯	൨൩	ഉ‘ന്ന’ന്നീ
൰൬	൰൪	ത്ത“ി”ത്ത്
൨൨	൰൮	അ“പ്പി”ൻ
൨൭	൫	യാ“ക്ക്”ട്ടു
൩൰	൰	“രാ”ജ്ഞി
൩൰	൰൬	“തെതി”ന്നു
൩൩	൭	ചര“ന്ന”
൩൯	൨൩	ശബ്ദ“ല”ക്കപ്പൂർ
൪൨	൰൨	‘ണ്ട’ജനൊന
൪൭	൨൦	ചേ“തി”

ശ്രീ

വേദാന്താർത്ഥശതകം.

ഹരിഃ ശ്രീഗണേശായ നമഃ.

ശംതമരാജ്യനിവാസീ ചിന്താങ്കരവഹ്നിമാൻ സ്വരാഡ്ധീശൻ- എൻതിരുമേനിത്തുണസ്സുക ചിന്താമണിനാലനാമസർവ്വാത്മാ (൧) * ഇന്നെൻഹൃദയഗുഹാധിശ മിന്ദുസഹസ്രപ്രഭംരമാകാന്തം- സന്നമനസ്സോട്ടമനിശം കിന്നരവദനംസദാനമിക്കുന്നേൻ (൨) * വെള്ളി മഹാമല നടുവിൽ വെള്ളക്കാളപ്പുറത്തെഴുംദേവം- വല്ലീശാദികളൊട്ടുക്കുടുള്ളിൽസർവ്വശരംഭജിക്കുന്നേൻ (൩) * കാനനവാസാദേവീ കനകമൃഗാക്ഷിസരസ്വതീസാക്ഷാൽ- കനിവാർന്നാത്രുവധൂമാനസ്വപതമംസമാശ്രയിക്കേണം (൪) * ചില്പരമാണുവതാകും തൽപ്പരമാത്മാവിലിങ്ങുഗൽപ്പോടികൾ. ഉല്പത്ത്യാദികൾക്കുള്ള നല്പേതരശക്തിയാംകൊട്ടംകാ

---

(൧) ശം=സുഖം. ചിന്താങ്കരവഹ്നിമാൻ=സങ്കല്പരൂപമുള്ള ദഹനനോടുകൂടിയവൻ.

(൨) രമാകാന്തം=ശ്രീപതിം. സന്നം=ലയിച്ചു. കിന്നരവദനൻ=ഹയഗ്രീവൻ.

(൩) വല്ലീശൻ=വേലായുധൻ.

(൪) കാനനം=ബ്രഹ്മാവിന്റെമുഖം.

(൫) അല്പേതരം=അനല്പം (വലിയ). ശക്തി=മായാ.

റാൽ (൫) * നാമാദികളുടെവിരഹാൽ ഗമ്യമതല്ലാ
യ്കയാൽമനസ്സിന്നും- ചിന്മാത്രംപരമാത്മാ വാകാശ
ത്തിൽപരംപരംസൂക്ഷ്മം (൬) * അച്ഛിൽസൂര്യൻത
ന്നുടെ മെച്ചംകലരുന്നൊരംശുവിൻചേപ്പാൽ- ഉച്ചാ
വചസതചാനാ മിച്ഛാവൃത്തിക്കമാഗമംസകലം (൭) *
തന്നുടെസന്നിധിമാത്രാ ലിന്നീത്തോന്നുംപ്രപഞ്ചസ
ന്താനം- അഘടനഘടനാചതുരാ കടിലാസൃതെവിയ
ൽതതോന്ന്യങ്ങൾ (൮) * ഭൂതങ്ങളഞ്ചിനേയും പ്രതി
ബിംബിച്ചുള്ളമായയിൽസാക്ഷീ- ചേതാമായാശക്തൻ
സതതംപഞ്ചീകരോതി സർവ്വജ്ഞൻ (൯) * ഈരണ്ടു
ഭാഗമാക്കി പ്പിന്നെചോടപ്പാതി യഞ്ചിലോരോന്നും- ന
ന്നാലാക്കിത്തതിനെ ത്തന്നംശത്തിങ്കലെന്നിയെക്കൂ
ട്ടി (൧൦) * അണ്ഡംപ്രാണികളെല്ലാ മെണ്ണംകൂടാതെ
സൃഷ്ടമിതിനാലെ- വന്നിച്ചാവാസനയാൽ മന്നാദ്യോ
ലുംപിറകമിജ്ജീവൻ (൧൧) * ഹഠ ലയ രാജാദികളി
ൽ ഹഠയോഗംചൊല്ലുവൻനിവൃത്തിക്കായ്- നിഷ്ഠയുള്ളവ
സ്ഥലയത്തെ പ്പാക്കിൽലയയോഗമെന്നുരച്ചീടാം (൧൨)

---

(൬) നാമാദികളുടെ വിരഹാൽ-നാമരൂപങ്ങളില്ലായ്കയാൽ.

(൭) അംശു=രശ്മി.

(൮) സന്താനം=പരമ്പരാ. അഘടനഘടനാചതുരാ=കൂടി
ക്കാത്തതിനെക്കൂടിപ്പിക്കുന്നതിൽസമർത്ഥാ. സൃതെ=ജനിപ്പിക്കുന്നു.
വിയത്ത=ആകാശം.

(൧൧) സൃഷ്ടം=ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടു.

(൧൨) ഹഠം=ഹഠയോഗം. ലയം=ലയയോഗം. രാജാദിക
ളിൽ=രാജയോഗം മുതലായവയിൽ.

* രാജാഖ്യയമാംയോഗം വ്യാജംവിട്ടിങ്ങുവന്നിടും മേലിൽ- ഹഠമിതിസൂര്യേന്ദുക്കൾ കൂടിയോരുയോഗം ഹിവായുവിൻയോഗാൽ (൰൩) * യോനൗകാലിൻ പ്രപദം മേഢ്രേ ചാന്യംനിയോജ്യനാസാഗ്രം- നോക്കിച്ചിബുകംഹൃദയേ ചേർക്കിൽസിദ്ധാസനംഭവിച്ചീടും (൰൪) * ഊർവ്വോർമ്മുകളിൽപാദൌ വ്യത്യസ്തംവച്ചിരുന്നുപത്മത്തിൽ- ഇഡയാൽപൂരിതമാക്കുക നാഡ്യാബാഹ്യത്തിലുള്ളവായുവിനെ (൰൫) * എത്രവിനാഴികപൂരിച്ചുത്രചതുഷ്ടംപലങ്ങൾകുംഭിച്ച്- പിംഗലയൂടെവിരേചിച്ചങ്ങുവിടാംകുംഭകാഖ്യകാലത്താൽ (൰൬) * മൂന്നായിഡയിൽപൂരി ച്ചന്ത്യത്തിൽക്കൂടവെപുറത്താക്കി- പിന്നെയുപേക്ഷിച്ചതിനാലന്ത്യനംപൂരകം സുകർത്തവ്യം (൰൭) * മദ്ധ്യസിരാവഴിശബ്ദം ശുദ്ധിഭവിച്ചുള്ളദേഹമദ്ധ്യത്തിൽ- കണ്ണുമുഖാദികൾമൂടീട്ടണ്ണ്വധിരവംകേണാക്കേട്ടീടാം (൰൮) * സൂക്ഷ്മംസൂക്ഷ്മംസേവിച്ചക്ഷണമതിലങ്ങുമഹാനാദ്ഭികിൽ- കാൽക്ഷണനേരംസുഖമുണ്ടക്ഷയമാകുംസപ്രപഞ്ചപത്തന്

(൰൩) ഹഃ=സൂര്യൻ. ഠഃ=ചന്ദ്രൻ. സൂര്യേന്ദുക്കൾ=പ്രാണാപാനന്മാർ.

(൰൪) യോനൗ=യോനിസ്ഥാനത്ത. നിയോജ്യ=ചേർത്ത. ചിബുകം=താടി.

(൰൫) തുടകളിൽ പാദങ്ങൾ വ്യത്യാസമാകുംവണ്ണം വച്ചു പത്മാസനത്തിലിരുന്നിട്ട.

(൰൬) പലങ്ങൾ=വിനാഴികകൾ. കുംഭിച്ചു=കുംഭകംചെയ്തു.

(൰൮) മദ്ധ്യസിരാ=സുഷുമ്നാനാഡി. അണ്ണ്വധിരവം=കടലെരപ്പ്.

(൧൯) * മൂലത്തുങ്കൽപ്രപദം ഗളമൂലെസംപ്രയുജ്യ ഹനുദേവയും- ഊൎദ്ധ്വംകൊള്ളുകിലന്നേ മദ്ധ്യദ്വാരത്തിലാസ്വരുംപ്രാണൻ (൨൦) * യോഗത്തിൻകുഞ്ചികയിതു ഭാഗംകൂടാതുരസ്സുമന്നേരം- ഗുഹയുടെമദ്ധ്യത്തിങ്കൽ ജിഹ്വാന്തകരുംമഹൌഷധംവഹതി (൨൧) * കിഞ്ചിൽ കണ്ണുമിഴിച്ചു ഞെഞ്ചിത്തെററിക്കയൂൎദ്ധ്വമക്ഷിയുഗം- ദൃഷ്ടിമനസ്സുകൾജ്യോതിഷി ചെട്ടാൽപ്രാണൻക്ഷണത്തിലൂൎദ്ധ്വഗനാം (൨൨) * തത്രലയിച്ചോരുദൃഷ്ടികൊണ്ടും സൎവ്വംനിനച്ചുകണ്ടിടാൻ- വേറിട്ടുംസംസൃതിയില്ലവനിങ്ങുവിമുക്തൻവിധിയിടെലോകത്തോ (൨൩) * ധ്യാനസമാധികളെല്ലാം വിനയമൊടിതിനാൽവരുംചിരാഭ്യാസാൽ- ദ്രഷ്ടാവപോലുംസ്വൎഗ്ഗം കിട്ടുംപിന്നീടമൃതിയന്ത്യനം (൨൪) * ഗംഗാദികളുടെപശ്ചിമ സംഗമദേശെസുമേരുപൃഷ്ഠത്തിൽ-സംഗവിലീനസുധാകര നംഗം പൂൎണ്ണീകരിക്കിൽമൃതിയില്ലാ (൨൫) * ഗളദമൃതത്തെത്തന്നെകളയാതങ്ങൊട്ടുചെത്തുറപ്പിക്കിൽ- തള്ളിരൊട്ടുസദൃശംനനൊ യലയാതിദ്ദേഹമങ്ങുനിന്നിടും (൨൬) * ഖേച

---

(൧൯) പ്രപദം=പിൻകാൽ.

(൨൧) കുഞ്ചികാ=താക്കോൽ. ഗുഹയുടെ=പിടാകാശഗുഹയുടെ. ജിഹ്വാ=നാക്ക. വഹതി=ഒഴുകുന്നു.

(൨൨) ഊൎദ്ധ്വം=മേല്പട്ട. ജ്യോതിഷി=തേജസ്സിൽ.

(൨൩) സംസൃതി=സംസാരം.

(൨൪) ദ്രഷ്ടാവ്=യോഗദ്രഷ്ടാവ്.

(൨൫) ഗംഗാദികളുടെ=ഇഡാപിംഗലസുഷുമ്നകളുടെ മുകളിൽ ചേരുന്നടത്ത. സുധാകരൻ=ചന്ദ്രൻ.

രിതന്നെയറിഞ്ഞി ട്ടാചരണംചെയ്തീടുമ്പുരുഷൻ-
ന്നിററിക്കാകാകാലനു പാററസ്സന്നംഭവിച്ചിടാത്തിപോ
ൽ (൨൭) * കുണ്ഡലിതന്നെയുണർത്തിത്തിണ്ണന്നാനാഭി
ദേശമാകുഞ്ച്യ-ഭ്രൂമധ്യസ്ഥിതജിഹ്വൻ യമനേവഞ്ചിച്ചി
ട്ടന്നമൃതായേതാൻ(൨൮) *കാലാഗമനമറിഞ്ഞു കാലഗ്രാ
സിവിലത്തിൽവാണുസുഖം- അമൃതിൻനുരയെഭക്ഷി
ച്ചുമലന്നിങ്ങോട്ടിറങ്ങിടാംമേലിൽ (൨൯) * ചന്ദ്രകലോ
ജ്ജ്വലഗുഹയതി ലൊന്നുംതിന്നാതിരിക്കമാറാക്കി- എ
ന്നുംപാലനചെയ്വാൻ നന്നായിട്ടാശ്രയിക്കഗുരുപാദം
(൩൦)*സോമപനായീടുന്നതിനാമലപുത്രീതുണസ്സമത്യ
ന്തം- കാമാരിപ്രിയതന്നെ സ്സാമോകൃത്യാസേവചെയ്ത
ണംവിരവിൽ (൩൧) * ജിഹ്വാഗ്രേപനിമതിയെ സ്സാ
ഹസിയാരൊവഹിപ്പൂലടിനേരം മഹിതാസ്ത്രങ്ങളുമേ
ല്ക്കാ ദേഹത്തിൽതക്ഷകൻകടിച്ചാലും (൩൨) * ജാനു
വരേക്കുംപൃഥ്വി മഞ്ഞൾനിറംവായുവംദ്ദനിലനിത്തി-
ലമ്മൊട്ടുധാതൃധ്യാനാ ലമ്മഹിമുട്ടിന്നധോജ്ഞിതംചതു
രം (൩൩) * ചന്ദ്രാർദ്ധംപായുവരെ സ്സാന്ദ്രീകുർവ്വന്നി
ഹൈവവായുവിനെ- വംജ്ഞപ്പാഹരിതന്നെ രഞ്ജന

---

(൨൭) ഖേചരി=ഖേചരിമുദ്രാ. ആചരണം=അഭ്യാസം.

(൨൮) ആകുഞ്ച്യ=ആകർഷിച്ച് (ഉഡ്ഡ്യാണബന്ധംചെയ്ത്).

(൩൦) ഉജ്ജ്വലം=പ്രകാശിച്ചത്.

(൩൧) സോമപൻ=കലാജലം (അമൃത്) സേവിക്കുന്നവൻ. കാമാരിപ്രിയാ=(കുണ്ഡലീ)ശക്തി.

(൩൩) ധാതൃധ്യാനം=ബ്രഹ്മാവിനെ ധ്യാനിക്കൽ. ചതുരം=ചതുരശ്രം.

ചെയ്താൽജലേഭയംനാസ്തി (൧൪) *ഏല്ലുമലംവരെയ
ഗ്നിമുക്കോണവിടെദേഹിക്കരുദ്രനോടെ - നാഴികയഞ്ചു
വരെക്കും വാഴുകരേഫംനിനച്ചുവഹ്നിജയം (൧൫)
* അന്തർയുഗമദ്ധ്യേ ചന്ദ്രംചിന്തുംഷഡശ്രനീലമതി
ൽ - പ്രാണനെയമിതിതടഞ്ഞഥ വാണാലഞ്ചാംഘടി
കയന്നിടും (൧൬) *ധൂമ്രാഭ്രാഭാവോളം ഹംബീജത്താ
ൽസദാശിവംപാർത്തു - ധാരണചെയ്തിനാലേ പാരം
സൌഖ്യംവരുന്നുമേൽഗതിയും (൧൭) *കീടംമുതലെ
ന്നുപദം പാടേചേക്കാംനിനച്ചുപാതെല്ലാം - പടുമതി
യോഗിപിടിച്ചുതു കടുതന്നാലുംവരുന്നുപടലയോടെ
(൧൮) * മനസാകല്പിക്കുന്നവ യനല്പൻനന്നാസ്ഥണക്ക
യെന്നിതുപോൽ - കനകക്കുന്നുകഴിക്കുക ഖേദസത്താ
യിട്ടിരിക്കസകലവുമാം (൧൯) *വൈരാഗ്യാഗ്നിയിലെ
ല്ലാ മെരിചെയ്തിട്ടുകചിത്തനായോറം - പരമരസ
ത്തൊടുകൂടെ ഗുരുശുശ്രൂഷാസദൈവചെയ്യേണം (൨൦)
* പരമാനന്ദം സിദ്ധിയി ലൊരുനേരത്തും വരാത്തതാ
ണെന്ന് - ജൈഗീഷവ്യൻചൊല്ലു ന്നാഗമമൂലപ്രമാണ
മാനന്ദം(൨൧) *ലൌകികഭോഗംവിട്ടി ട്ടുകമേയന്ന്യംനി
നച്ചുകാം ക്ഷിക്കിൽ - വിട്ടതുകൊള്ളുംസരസൻപട്ടിണ്ണ്യോ
ക്കുംപരാർദ്ധ്യഫിനനവൻ (൨൨) * ഇന്നാഭരണമണി
ഞ്ഞഥ പൊന്നുംകുംഭത്തൊടൊത്തകുചയുഗ്മം - ഗന്ധി

---

(൧൫) രേഫം = രംബീജം.
(൧൬) ഷഡശ്രം = ആറുകെട്ട്.
(൨൦) സദൈവ = എല്ലായ്പ്പോഴും.
(൨൨) പരാർദ്ധ്യം = ശ്രേഷ്ഠ്യം (യോഗ്യതാ).

ക്കുന്നൊരുമാംസംസന്ധിച്ചെല്ലോവിനിൎമ്മിതംവിധിയാ
ൽ (൪൩) * പട്ടുകിടക്കുംചുടലയി ലട്ടകൾമൂടിക്കിടക്കു
വെതന്നെ- നായ്ക്കൾവലിയ്ക്കുന്നതിനെ പ്പാൎക്കുന്നേര
ത്തഹോസുഖംകിന്നു (൪൪) * പായുംകാലത്തെല്ലാം
പൂയംചൊരിയുംവസാഗ്രയുഗ്മത്തിൻ- വായിൽപെട്ടുമ
രിപ്പിതു പേയാംകടലിൽസമൎത്ഥമാനിജനം (൪൫) *
നാഡിവിടന്തിമലമാ സ്വാദിക്കുന്നോരപാനവായു
വിനാൽ-ധൂപിതഗന്ധഭ്രാന്ത്യാ പാപക്കുഴിയിൽകെ
ടുന്നനരജന്മം (൪൬) * പനിനിലമെന്ന കണക്കിവ
നനവായ്ക്കാണാം ചലാദിയാൽസതതം- തള്ളിവരു
ന്നൊരുമലജലമെള്ളംപോകാനിനയ്ക്കിലിവവിട്ട് (൪൭)
* ശൌചജലത്തിൻ പാനം യാചിച്ചീടുന്നൊരട്ട
നാഡീങ്കൽ- സന്തതലഗ്നന്മാരവർ തന്തലകൊട്ടിപ്പി
റന്നുവലയുന്നു (൪൮) * ചലരക്തങ്ങൾനിറഞ്ഞൊരു
തലയിൻഭാഗത്തു ചന്ദ്രസാദൃശ്യം- മമതാമൂലംചൊല്ലും
കൃമിവിഷ്ഠാസ്ഥിയെന്നപോൽവിടന്മാർ (൪൯) * ആ
ഭരണാദിവെടിഞ്ഞാൽ ശോഭകരഞ്ഞൊന്നുമില്ലിവക്കെ
ങ്കും- സഭയിലതെത്രയുമേററം ശുഭമല്ലാത്തൊരുചി

---

(൪൩) സന്ധിച്ചു=ചേൎന്നു.

(൪൪) കിന്നു=എന്ത്.

(൪൫) പൂയം=ദുൎഗ്ഗന്ധം. വസാ=നാഡി.

(൪൬) ധൂപിതം=പുകച്ചത്.

(൪൮) ലഗ്നന്മാർ=പററിയവർ.

(൪൯) ചന്ദ്രസാദൃശ്യം=ചന്ദ്ര (സാമ്യം) തുല്യത. മമതാ=(എന്റേതെന്ന) അഭിമാനം. അപകാരി=വിരോധി.

ത്രസദൃശംരു (൩൦) * കണ്ടാല്ക്ഷൂനലതിരുചിരം കൊ
ണ്ടാൽദേഹംപഴുത്തുകൂഴയുന്നു തീണ്ടിക്കൊല്ലുംപാമ്പി
നെ മണ്ടിക്കെട്ടിപ്പിടിക്കസുഖമാമോ (൩൧) * നാരിക
ൾതന്നുടെദൃഷ്ടിയി ലാരും നിറുന്നറിഞ്ഞിടാമൂഢർ-
ചാരിൽഫണിയൊരുദേഹം ജരയാക്കുംനാരിമാർശതം
തൊട്ടാൽ. (൩൨) * അപകാരികളുടെമേലിൽ കോപം
ചേക്കുംജനങ്ങളെങ്കിലഹോ- കോപത്തോടുംസ്ത്രീയൊ
ടു ദ്വേഷംക്രോധംവരാത്തതെന്തുമൂലം (൩൩) * ദോ
രംചേന്നകുടത്തിൽ ചോരുംവെള്ളത്തൊടൊക്കുമായു
സ്സ്- ഐന്ദ്രംവില്ലുകണക്കെ മന്നിൽഭോഗംക്രമേണ
മറയുന്നു (൩൪) * ധനചാഞ്ചല്യമതോക്കുകി ലാനച്ചെ
വിപോൽശരീരഭംഗിസദാ- മിന്നൽപ്പിണരൊടുതുല്യം
തോന്നിപ്പോകുന്നിതദ്ധനിമിഷത്തിൽ (൩൫) * എവ
രുടെനേത്രനിമേഷയി ലിവിടെത്തോന്നുംപ്രപഞ്ചത
ത്വങ്ങൾ- വിലയംകൊള്ളുന്നവരും തുലയുന്നപ്പോൾ
സ്ഥിരത്വമെവിടിങ്ങ് (൩൬) * ബന്ധംമോക്ഷമിവറ്റെ
സ്സന്ധിപ്പിക്കുന്നതുംമനസ്സൊന്നാം- സംകല്പത്തോടൊ
ത്തതു പങ്കംകാമാദിയററതേമുക്തം (൩൭) * അങ്കുര
ശാഖാഫലദലസങ്കുലമാമിപ്രപഞ്ചവൃക്ഷസ്യ- ചിത്തം
മൂലമനത്ഥം ചേത്തും സങ്കല്പശോഷണാദ്ദഗ്ധം (൩൮)

---

(൩൪) ഐന്ദ്രം=ഇന്ദ്രന്റേത.

(൩൫) ചാഞ്ചല്യം=ഇളക്കം.

(൩൮) സംകല്പശോഷണം=സംകല്പത്തെ ശോഷിപ്പിക്കൽ. ദഗ്ധം=ദഹിച്ചതാമെന്നത്ഥം.

* ഐകാത്മ്യചിത്തലയം പകലിരവഭ്യാസതോ യദാനാസ്ഥി- രാത്രികളിൽഭൂതംപോ ലാൎത്തീടുംവാസനാമനസ്സിങ്കൽ (൧൯) * ദൎപ്പംനാശമടഞ്ഞി ട്ടെപ്പോഴുംശാന്തമാംമനസ്സിന്റെ- സൎപ്പവിഷാധിക വാസനാ യപ്പത്തിനിയെന്നപോൽകെടുംമഞ്ഞിൽ (൨൦) * വാസനയിഴ്ത്തമനസ്സിനെ നസ്യോതവൃഷംകണക്കബന്ധിപ്പാൻ- ബ്രഹ്മാഭ്യാസംസദ്ഗുരു സമ്മേളനമാദിയാല്ക്കഴിഞ്ഞീടും (൨൧) * ചിത്തമരത്തിനുബീജം പാൎത്താൽരണ്ടൊന്നുവായുചാഞ്ചല്യം- അന്ന്യംവാസനയെന്നിതിലൊന്നിൻനാശേവിനഷ്ടമാംരണ്ടും (൨൨) *ആശയമെല്ലാംവിട്ടാൽ നാശമതാംചിത്തഭാവവുംന്ദൃനാം- ബോധമൊഴിഞ്ഞാൽവരുമേ നിധിയാമമനസ്കശാന്തിയെന്നിവയും (൨൩) * തല്പദലക്ഷ്യാൎത്ഥങ്ങളിൽ വ്യുല്പത്തിയെഴുന്നിടുന്നവാറൊക്കെ- കെല്പോടുശാസ്ത്രാൎത്ഥത്തെ തൎപ്പാതെപ്പോഴുമഭ്യസിക്കേണം (൨൪) * കൎമ്മവിപാകാൽതല്പദ മാൎമ്മാറഭ്യസ്തമാസ്വരുന്നേരം- നിൎമ്മൂലംചെയ്തീടാം നിൎമ്മലബുദ്ധ്യാസവാസനാംശുഭദാം (൨൫) * വാസനയെല്ലാംപോയാ ലാസനമൊ

(൧൯) ഐകാത്മ്യ=അദ്വയബ്രഹ്മത്തിൽ. യദാനാസ്ഥി=യാതൊരളവില്ല.

(൨൧) നസ്യോതവൃഷം=മൂക്കുതുളച്ചകാള(യെ).

(൨൨) വിനഷ്ടം=കെട്ടത്.

(൨൩) ആശയം=വാസനാ. അമനസ്കം=ഉന്മനീ (തുൎയ്യാവസ്ഥാ).

(൨൫) വിപാകം=പരിപാകം. നിൎമ്മൂലംചെയ്തീടാം=നശിപ്പിക്കാം. സവാസനാംശുഭദാം=സദ്വാസനയെ.

പ്പിച്ചിരുന്നുകൊണ്ടേവം- ഒന്നൊന്നായ്വിട്ടീടാം പിന്നഥ
മോക്ഷേച്ഛയാദികംസകലം (൬൬) * വിഷവിഷയാ
ശയമെല്ലാം ശോഷിപ്പിച്ചാശുതന്മനസ്സിനെഴും- മൈ
ത്രീകരുണാമുദിതാ ഇത്യാദികൾ മിത്രദിനപിൽചെയ്ക
(൬൭) * പിന്നതുവിട്ടിട്ടനിശം നന്നായ്ച്ചിന്മാത്രമഭ്യസി
ക്കേണം- ഇങ്ങിനെപലനാൾശീലി ച്ചങ്ങുവശത്തായ്വ
രുന്നകാലത്ത് (൬൮) * ബുദ്ധ്യാദികളൊടുകൂടീട്ടദ്ധ്യാ
സവശം കളഞ്ഞിതുംശുദ്ധം- ശേഷിക്കുന്നദ്വയനോ
പോഷിക്കാറായ്വരുന്നതാനായി (൬൯) * ഉത്തമഗുണി
കൾക്കെന്നിയിതെത്താനസാക്ഷാലിതാണു പരഭ്രമീ-
ഇത്തരമെല്ലാംമുനിവരരൊത്തുപറഞ്ഞോരിതിൽസുഖം
വാസ്സും (൭൦) * എപ്പൊഴപാനാസ്തമനം ശില്പ്പംപ്രാണ
ൻജനിച്ചിടാഹൃദയേ- അപ്പൊഴതാംകുംഭകമെ നൽ
പ്പൂവിലറിഞ്ഞീടുന്നുയോഗജ്ഞർ (൭൧) * ബാഹ്യേ
പ്രാണൻഗതനായ് ദേഹത്തിന്നുള്ളിലങ്ങപാനൻറ-
ഗതിവന്നിടക്കൂടുന്നി ല്ലതുപൂർണ്ണാവസ്ഥയാം ബാഹിർഭാ
ഗെ (൭൨) * ബ്രഹ്മാകാരംവൃത്തി കളെന്മയിലുണ്ടായ
ഹന്തയുംപോയാൽ- അമമഹിതസ്ഥിതിയതിനെസ്സ
മ്മതമായ്ക്കുറുവോർസമാധേതി (൭൩) * വൃത്ത്യാദികം

---

(൬൭) വിഷവിഷയാശയം=വിഷംപോലുള്ളവിഷയവാസ
നയെ.

(൭൦) പരഭ്രമീ=പശ്ച്വാസനം.

(൭൧) യോഗജ്ഞർ=യോഗികൾ.

(൭൨) ബാഹ്യേ=പുറത്ത്. (൭൩) അഹന്താ=അഹംകാരം. മ
ഹിതം=മഹത്തായ. സമാധാ-ഇതി=സമാധിയെന്ന്-

ളൊഴിയുമ്പോ ഴത്തലുമില്ലുങ്ങുനിർവ്വികല്പകമാം- ധൂർത്ത്
നാക്കിതുകൂടാ പേത്തും ചെയ്യും ഹാദിയാലെന്ന്യേ
(൧൪) * അതുനീയെന്നോതുമ്പോൾ ചൈതന്യത്തെഗ്ര
ഹിക്കണംവാക്കിൽ- ജ്ഞാജ്ഞതപാദികൾവിട്ടഥ ര
ഞ്ജിപ്പിക്കുന്നസീതിപടഭാഗം (൧൫) * ഇദമഹമിങ്ങി
നെരണ്ടാ യുദിതംജഗതിതലത്തിലെല്ലാമെ- അഹമി
തിശബ്ദഃചേതന മിഹമററൊന്നോതിടും പരാക്ത
ന്നെ (൧൬) * തോന്നുംചേതനസംഗാ ലെന്ന്യേഹം
കാരമർത്ഥമായീടാ- പ്രത്യക്ശബ്ദത്തിന്നതു നിത്യംദേ
ഹാദിവാചകംനസ്യാൽ (൧൭) * ചിന്താശൂന്യന്മാര
വർ ഭ്രാന്ത്യാദേഹാത്മവസ്തുവിൽകൊൾവൂ- ചേതനാ
ദീപ്താഹംകൃതി യതിനുടെചേഷ്ടാവശാലേററം (൧൮) *
മിന്നുമിരിമ്പുദാഹിക്കു ന്നെന്നേടത്തഗ്നിതാനെരിക്കുന്നു-
വെന്നതുപോലെനിനച്ചാ ലിന്നഹമർത്ഥംപരാല്പരംവ
സ്തു (൧൯) * വെവ്വേറായുള്ളവയെ സ്സർവ്വംതാനാസ്തിന
ച്ചുകണ്ടിട്ട്- ഗർവ്വംവിട്ടഥതന്നെ സ്സർവ്വാത്മാവായറി
ഞ്ഞിടാംമേലിൽ (൨൦) * അറിയലിനേയുംപരിചൊട
നിറഭൂമിലദൃശ്യയങ്കലാക്കീട്ട്- തിറമൊടുലയവുംസത്താ
യേററെശ്ശോഭിച്ചിടുന്നുഗുരുനോക്കാൽ (൨൧) * കുററിയി

---

(൧൫) ജ്ഞാജ്ഞതപാദികൾ = സർവ്വജ്ഞതപാല്പജ്ഞതപാദികൾ.
(൧൬) നസ്യാൽ = ആകാ.
(൧൭) ഭ്രാന്ത്യാ = ഭ്രമത്താൽ.
(൧൮) ചേതനാദീപ്താഹംകൃതി = ചൈതന്യത്താൽ വിളങ്ങപ്പെട്ട അഹംകാരം.

ലുണ്ടാംചോരൻ കുററിജ്ഞാനത്തിനാൽനശിക്കുമ്പോ
ൽ- ബ്രഹ്മൈവാഹമിതെന്നാ ലമ്മിഴിതന്നിൽകെട്ടു
ന്നുവൃത്തികളും (൭൨) * കൂടാഭേദംപാർത്താൽ കൂടസ്ഥ
ൻബ്രഹ്മമെന്നിവററിന്- ഇന്നിരിനോക്കിൽസാക്ഷാ
ൽ മുന്നേതിനു ബാധകത്തിനാലൈക്യം (൭൩) * ബ്ര
ഹ്മമഹംതാനെന്നാതി ലമ്മഹിതാംശംത്യജിക്കബ്രഹ്മ
ത്തിൽ.. ഛിന്നതപാദികൾതങ്കല്ല` മെന്നാലൈക്യംവ
രുന്നുചിന്മാത്രേ (൭൪) * ഗുരുകാരുണ്യാലെന്നിയി ത്തു
രുവിട്ടാലും നിലത്തെവിട്ടാലും- വരികില്ലായതുമൂലം
വിരവിൽപാദംഗുരോസ്സുസംസേവ്യം (൭൫) * സാധ
നസമ്പന്നന്നിത്തു നിധിയായേററംസുഖേനകിട്ടുന്നു-
വിരതിശമാദികളററാൽ ചേരുംപോലാംസമുദ്രമറുതീ
രം (൭൬) * ഊഷരദേശേനന്നാ സ്സൃഷ്ടിച്ചാൽബീജമെ
ങ്ങിനെയപ്പോൽ- വിഷയിക്കേതുംചൊന്നാൽ വിഷ
മെന്നോണംഭവിച്ചിടുംകിഞ്ചിൽ (൭൭) * മൂലാധാരമ
തിങ്കേ നാലയെഴുമശ്ശുദ്ധചിന്തനംകൊണ്ടും- വായുഗ
മാഗമ മനനാൽ സപായമായിട്ടും വരുന്നിതെല്ലാമേ

---

(൭൨) ചോരൻ=കള്ളൻ. ബ്രഹ്മൈവാഹം=ബ്രഹ്മംതന്നെഞാൻ.

(൭൩) കൂടസ്ഥൻ=ബുദ്ധ്യുപാധികചൈതന്യം (ജീവസാക്ഷി) ഒന്നു മുഖ്യസാമാനാധികരണ്യം മറെറാന്നു ബാധാസാമാനാധികരണ്യം. മഹാതാല്പര്യങ്ങളെക്കളക.

(൭൬) വിരതി=വൈരാഗ്യം.

(൭൭) വായുഗമാഗമമനനം=പ്രാണാപാനന്മാരുടെ ഗത്യാഗമനവിചാരം.

(൯൪) * പ്രണവമനാഹതത്രപാൽ പ്രാണൻവഴിയായ് ഗമിപ്പുയോഗികളിൽ- വീണിടുമെണ്ണകണക്കിതു മണിനാദംപോൽവിടാതെനിന്നിടും (൯൫) * ഇതിനുടെയഗ്രംബ്രഹ്മം ജ്യോതിർമ്മയമായവാച്യമായേററം- അതിസൂക്ഷ്മത്താലറിയാ മതിയാൽകാണുന്നവൻസ്വവേദജ്ഞൻ (൯൬) * അപരംപരമെന്നിങ്ങിനെ വ്യപദേശംചെയ്തിടുന്നതാരത്തെ- അപരംശബ്ദബ്രഹ്മം വ്യപദേശത്തിൽപെടാത്തതാണുപരം (൯൭) * പ്രണവംതന്നെജപിച്ചാലണയാംസഗുണത്തെയാകയാലപരം- ഇതുബോധിച്ചാൽപരമാമതിനാൽചേരുംപരാപരതത്വങ്ങൾ (൯൮) * ആത്മാവിങ്കൽജഡതയുമാത്മഗുണത്തെശ്ശരീരമാദിയിലും- മനനാദ്ധ്യാസബലത്താലനിശംസംസാരമിങ്ങുപുരുഷന്ന് (൯൯) * നിത്യംമുക്തൻതാനെന്നോത്തറിയുമ്പോൾകെടുന്നുസംസൃതിയും- സാക്ഷിത്വത്തെപെററാൽ സാക്ഷാലാനന്ദമുണ്ടവന്നമിതം (൱) * ഹിതമിഹസജ്ജനത്തിനമിതിലേറെപ്പറ്റാക്കിലെന്തുപരമുള്ള- രാഗംനാശമടഞ്ഞാൽ വേഗംചേരാംസ്വരാജ്യമിവനും (൱൧) * തത്വംശബ്ദാത്ഥങ്ങളിലെത്തിച്ചിത്തംസ്ഥിരീകരിക്കേണം- ഓൾത്തുവലച്ചിൽവരുന്നതു പാത്ഥ്ഗുരുവുംനിജംപദംനൽകും (൱൨) * ദേഹംദേവാലയമിതു ദേഹീസാക്ഷാൽശിവൻപരബ്രഹ്മം- അജ്ഞാനാദിമലത്തെ വിജ്ഞാനാംഭസ്സുകൊണ്ടുശുചിയാക്കി (൱൩) * സോ

(൯൭) താരം=പ്രണവം. വ്യപദേശം=കഥിക്കൽ.

ഹംഭാവമെട്ടത്തഥ സഹസാപൂജിച്ചുറച്ചുവഴിപോ
ലെ- വൃത്തിവിനാശംവന്നിടി ലത്തൽകംഭംപൊളി
ച്ചുവിളയാടാം (൯൭) * ആനന്ദക്കടലാടിയ മാനസ
സൌഖ്യംകിമത്രവക്തവ്യം- ജനിമൃതിയററവർതന്നെ
ഘനമായുണരുന്നഹോ ന ചിത്രംതൽ (൯൯) * ഉ
ണരുന്നെന്നതുമെങ്ങിനെ ഗൌണംവിട്ടിട്ടുരച്ചിടാമോ.
ത്താൽ- സൎവ്വംഭഗവാനറിയും നിവൃത്തിയുണ്ടാംനമുക്കു
പൂൎണ്ണതപം (൧൦൦) * നിലഗള്ളാഖ്യകൃതംതപിദ്മലിവൊ
ട്ടചിത്തെകരോതിയഃസതതം- വേദാന്തായ്യാശതകം
പഠമവനടയുന്നവൈഷ്ണവംവിദപാൻ (൧൦൧)

"വേദാന്തായ്യാശതകം സമാപ്തം."

ശ്രീരാമഗീതാഭാഷാ.

ഹരിഃ- ശ്രീദേവിലാളിതപദാംബുജനായരാമം
സോദയ്യനങ്ങൊരുദിനംവിജനത്തിൽവാഴ്ത്തി- മോദാ
ലടഞ്ഞപരിശുദ്ധമനസ്സൊടെതാൻ ചോദിച്ചുതിന്നു
ളിരാമനുദാരമൎത്ഥം (൧) * വൎണ്ണാശ്രമത്തിനുസമം
സപമുരച്ചകൎമ്മം മുന്നംകഴിച്ചുമനതാർപരിശുദ്ധമാ
ക്കി- തന്നാലുസാധനമുദിക്കയൊഴിച്ചുസൎവ്വ മന്ന.ശ്ര

---

(൧) രാമം=രാമനെ.

(൨) സപം=തന്റെ. നാലുസാധനം=സാധനചതുഷ്ടയം

യിക്കുറുവെനിജമോക്ഷണാൎത്ഥം (൨) * ഉണ്ടാസ്സുതാം
ക്രിയയിനാൽപലദേഹലാഭം രണ്ടാംപ്രിയാപ്ത്രിയമുദി
ക്കുമതിന്നുശേഷം- രാഗികധൎമ്മാധൎമ്മമിതിന്നുദേ
ഹം വേഗംപ്രവൃത്തിപുനരിങ്ങിനെചക്രതുല്യം (൩)
* ഓൎത്തിടിലിന്നിതിനുകാരണമാമവിദ്യാതത്ത്യാഗമിങ്ങു
വിഹിതംവിധിയിങ്കൽമുമ്പായ്- വിദ്യൈവയോഗ്യ
യിതിനാശ്ശുവിനാശമേകാൻ സദ്യോവിരോധവഴിയ
ല്ലിതുള്ളാണ്ടകൎമ്മം (൪) * അജ്ഞാനഹാനിയതുപോൽ
നഹിരാഗനാശം വിജ്ഞാനമെന്നിയതുദോഷസമൂഹ
മെല്ലാ- സംസാരവാരണവുമില്ലതുകൊണ്ടുവിദ്വാനം
സെവിചാരഭാരമേറിയിരുന്നിടേണം (൫) * അല്ലീവി
ധംശ്രുതിയിനാലുപദിഷ്ടമാണി ങ്ങെല്ലാവിധക്രിയക
ളുംളെവിവിദ്യപോലെ- മുക്തിക്കുസാധനമതാമ്മനുജൎക്കു
കാൎയ്യം മുക്തംഹിവിദ്യയതുതൻതുണയായിടുംമേൽ(൬)
* കൎമ്മംത്യജിക്കലിലഹൊ ശ്രുതിയോതിദോഷ മ
മോചനാൎത്ഥിയവനാലിതുകാൎയ്യമാംതൽ- നൈവം
സ്വതന്ത്രയിതുനിശ്ചലകാൎയ്യകൎത്ത്രീ സേവിക്കയില്ലപ
രമിങ്ങുതുണക്കുവിദ്യാ (൭) * അല്ലേവമപരമതെങ്ങി
നെസതകാൎയ്യ മെല്ലാസ്സഹായകരണത്തെയുമാശ്ര
യിപ്പൂ- "കില്ലില്ല"വിദ്യയതുപോൽവിഹിതങ്ങളാകമ

---

(൩) രണ്ട=ദ്വന്ദ്വം.

(൪) അവിരോധം=വിരോധമില്ലായ്മ.

(൫) വാരണം=നിവൃത്തി. അംസെ=ചുമലിൽ. വിചാരഭരം=വിചാരമാകുന്ന ചുമട്.

(൬) അല്ലീവിധം എന്നു തുടങ്ങി ആക്ഷേപം.

(൭) നൈവം എന്നു തുടങ്ങിയ ഉത്തരാൎദ്ധം സിദ്ധാന്തം.

ചൊല്ലുള്ളകൎമ്മമതുചേൎന്നുവിമുക്തിഹേതു (൮) * എ ന്നോതിടുന്നുചിലരിങ്ങിനെപൂൎവ്വപക്ഷ മെന്നാലനാദ്ധ മതുദൃഷ്ടവിരുദ്ധമാകെ– ദേഹാഭിമാനമതുകൊണ്ടുതടി ച്ചകൎമ്മം മോഹോത്ഥമായൊരഹമെന്നതിനാൽപ്രസി ദ്ധം (൯) * ശുദ്ധാദ്വയൻറയറിവിങ്കലൊരാശയുററ ബുദ്ധിക്കെഴുംചരമയായൊരുവൃത്തിവിദ്യാ– സിദ്ധിച്ചി ടുംക്രിയകൾകാരകമാദിയാലി ങ്ങദ്ധാകെടുക്കുമിവയൊ ക്കെയുമാശുവിദ്യാ (൨൦) * കാൎയ്യങ്ങളൊക്കെയതുകൊ ണ്ടകലെക്കളഞ്ഞി ടാരാഞ്ഞുതൽസ്മരണയിങ്കലമന്ദ ധീരൻ– സൂരൻകഴിക്കരുതുചേൎത്തിവരണ്ടുമൊപ്പം പാ രംപ്രകാശമിരുളെന്നിവപോൽവിരോധാൽ (൨൨) * ദേഹോഹമെന്നമതിയെത്രവരെക്കുമോഹാൽ ദേഹി ക്കതോളമിഹതൻവിധികിങ്കരത്വം– തള്ളീട്ടുസൎവ്വമിതു മല്ലിതുമല്ലയെന്നാ ങ്ങുള്ളത്തരിഞ്ഞുപരവസ്തുവൊഴിക്ക (കൎമ്മ)സൎവ്വം (൨൩) * ജീവേശഭേദമരിയുന്നവിശുദ്ധ ബോധ മേവംമനസ്സിലെതുകാലമുദിച്ചിടുന്നു– തൽസം സ്മൃതിപ്രദയതാകിയമായയപ്പോ ളുവ്വുമായാമയിലകാ രകമോടുകൂടെ (൨൪) * വേദപ്രമാണമതിനാൽഹ തയാമവിദ്യാ നോദിക്കിലും വരികയില്ലിഹ കാൎയ്യക

---

(൮) അല്ലേവമെന്നതും ആക്ഷേപം.

(൨൦) ചരമാ=അന്ത്യത്തിലുള്ളത്.

(൨൨) സൂരൻ=വിദ്വാൻ.

(൨൩) മതി=മനസ്സ്. കിങ്കരത്വം=ദാസ്യം.

(൨൪) അരിയുന്ന=ഖണ്ഡിച്ചില്ലാതാക്കുന്ന എന്ന് സാരം.

(൨൫) നോദിക്കിലും=പ്രേരിക്കിലും (ഉന്തുകിലും) കൎത്രീ=ചെ യ്യുന്നു.

ത്ത്രി- ജ്ഞാനത്തിനാൽവിമലനുള്ളോരുകേവലത്വാൎ
ത്ഥമനുഭവിക്കലിതിനില്ലമേലിലെന്നും (൧൪) * ക
ൎമ്മാവൃതാനിതിമതംകഥമമൃതഭവിക്ക മോൎത്താൽസകാ
മ്യജനിയോമൃതരയെങ്കിലില്ല- മുക്തൌസ്വതന്ത്രയായിതു
സേവിതയായവിദ്യാ ഭാൎയ്യേകതന്നെപുനരൊന്നുമപേ
ക്ഷിയാതെ (൧൫) * കൎമ്മംത്യജിക്കയമൃതോപമമെന്നു
തന്നെ നിൎമ്മായമായ്ശ്രുതിപഠിപ്പിതുതൈത്തിരീയാ-
കൎമ്മംവിമുക്തികരമല്ലതുവേദനംതാ നിൎമ്മേയ്യിതെന്ന
രുളിവാജസനേയശാഖാ (൧൬) * വിദ്യേസ്തുല്യമിതി
ദശിതമായിയാഗ മദ്യാപിസാമ്യമിവിടത്തിലുരച്ചതി
ല്ലാ- യജ്ഞംബഹൂപകരണങ്ങളിനാലെസിദ്ധമീജ്ഞാ
നമേറെവിപരീതമിതിൽഫലത്താൽ (൧൭) * ജ്ഞാ
നെന്നനാത്മമതിയജ്ഞനപാപമൊത്ത ലീനതപഥേ
തുവിതുവിജ്ഞനെതെല്ലമില്ല- കൎമ്മംവിധാനമൊടുകൎമ്മ
ണനെങ്കിലുംമേൽ നിൎമ്മൂലമാക്കിവിടുവാൻബുധനാ
ലെയോഗ്യം (൧൮) * ബദ്ധോദരത്തൊടുഗുരുവിന്റെയ
നുഗ്രഹത്താൽ സിദ്ധിച്ചതത്ത്വമസിവാക്യബലേനത
ന്നെ- ബുദ്ധ്യാസജീവപരൎത്തങ്ങടെയേകഭാവം ശു
ദ്ധാന്തരൻസ്ഥിരനതാംകനകാചലംപോൽ(ഗിരിപോ
ൽസ്ഥിരീച) (൧൯) * വാക്യാൎത്ഥമെന്നതുമറസ്സുണരും
വിധികള ലാക്ഷപദാൎത്ഥമറിക്കെന്നതുമൂലമാദ്യം- ത
ത്ത്വംപദങ്ങളുടെയൎത്ഥമതാശ(മേയ)ജീവ രെത്തുംക്രോ

---

(൧൫) മുക്തൌ=മുക്തിയിൽ.

(൧൮) കാൎമ്മനൻ=കൎമ്മ. (കൎമ്മത്തിൽ കുശലൻ)

(൧൯) ഏകഭാവം=ഐക്യം. കനകാചലം=മഹാമേരു.

(൨൦) അമേയജീവർ=ബ്രഹ്മജീവന്മാർ.

മാലസിപദേനസുസിദ്ധമൈക്യം (൨൦) * പ്രത്യക്ഷനി
ന്റൊരുവനോക്‌ 'പരോക്ഷ' നന്യ നിത്യാദിയാകിയവി
രോധമകററിയൊക്കെ ചിത്തപം വിശുദ്ധമിവർലക്ഷണ
കൊണ്ടുതന്നെ സ്സത്തായുറച്ചുപധിയററവനേകനാമേ
(൨൧) * ഏകാത്മഭാവമതിനാൽജഹതീനയോഗ്യ
യാകില്ലിവണ്ണമജഹന്നഹിലക്ഷണാച-ഭാഗലക്ഷ
ണയിതാണവനെന്നിതിൽപോ ലുൾഭള്ളര്‍ക്കൊരു
തത്ത്വമസീങ്കലൊക്കും (൨൨) * ആദ്യന്തമുള്ളവലുതാ
യശരീരമോക്കി ലാദ്യന്നുപാധിയിതുമുൻക്രിയയാൽജ
നിച്ചു- പഞ്ചീകരിച്ചവിയദാദിയിനാലെതീർത്ത നെ
ഞ്ചൊത്തൊരുൺ പുരയതാം സുഖമാദിയിന്റെ
(൨൩) * കാണിന്ദ്രിയങ്ങൾ ദശകത്തൊടുബുദ്ധിപി
ന്നെ പ്രാണാദിയും മനവുമൊത്തതുസൂക്ഷ്മദേഹം- പ
ഞ്ചീകൃതാലപരഭൂതസമുത്ഥമേതൽ മിതുന്നഭോക്തൃ
നുസാധനമായ്സുഖാദൌ (൨൪) * ഇന്നാണമെന്ന
വചനത്തിനനർഹയായി തന്നാദിയററൊരിരുൾകാര
ണദേഹമാണ്- ഭിന്നിച്ചുപാധിയതിനാൽപൃഥഗായി
നില്ക്കുംതന്നേക്രമേണഹൃദിനിശ്ചലമായ്‌ധരിക്ക (൨൫)
* പുഷ്പാദിയാൽസ്ഫടികമാററിറമായിടുംപോ ലപ്പഞ്ച
കോശമതിലങ്ങിനെയാകുമാത്മാ- മുപ്പാടുകോശമിവിട

---

(൨൨) ഭാഗലക്ഷണാ=ഭാഗത്യാഗലക്ഷണാ.

(൨൪) അനുസാധനം=ഉപകരണം. സുഖാദൌ=സുഖാദിയിൽ

(൨൫) അനർഹാ=അയോഗ്യാ (പെടാത്ത) ഇരുൾ=തമസ്സ്-(അവിദ്യാ)

ത്തുവിവേചിതംചേ ലപ്പോഴസംഗനിവനേകനജൻ
ധരിച്ചോൻ (൨൩) * വൃത്തിത്രയങ്ങളിവിടത്തിൽനി
നസ്സിൽബുദ്ധി ക്കെത്തുംഗുണത്രയശരീരിയവനിതെ
ല്ലാം- സ്വപ്നാദിയായവപരാത്മനികേവലങ്ക ലന്ന്യോ
ന്ന്യമായ് വ്യഭിചരിക്കലിനാലെപൊയ്ക്കു (൨൬) * ദേ
ഹേന്ദ്രിയപ്രാണമനസ്സചിത്തിൻ ഗാഹാൽസദാജ്ഞാ
നസമൃദ്ധമാകും- ബുദ്ധിക്കെഴുന്നജ്ഞഗുണാഢിവൃത്തി
ച്ചുററുന്നയാവതദവജന്ന്യതോളം (൨൭) * നേതിപ്രമാ
ണമതിനാലഖിലം കളഞ്ഞോൻചേതസ്സിനാൽ ചിദ
മൃതംനിറയുണ്ടവൻതാൻ- തള്ളീ ഗൃഹീതരസജാലജ
ഗത്തുതന്നെ വെള്ളംകുടിച്ചുമരുനീരിനപേക്ഷപോലെ
(൨൮) * പുത്തൻസമസ്തഗനൊരിക്കലെഴുന്നുവദ്ധി
ച്ചുത്തൽപ്പെടാക്ഷയമതോടുമടുത്തിടാത- നിത്യംസ്വ
യംപ്രഭനഹോ സുഖരൂപനേക നസ്തംഗമിച്ചസക
ലാതിശയൻപരാത്മാ (൩൦) * ജ്ഞാനംതടിച്ചസുഖ
രൂപനിലീവിധങ്കൽ മാനിക്കയെങ്ങിനെഭവംഞെഹ്ളൂഃ
പെരുന്നു- അധ്യാസമെന്നവഴിചേരുമിതങ്ങുമോഹാ
ൽപ്രധ്വസ്തമാകുമറിവാലിതുതഭാരോധാൽ (൩൧) *
ബുദ്ധിഭ്രമാലെയൊരുവസ്തുവിലന്ന്യബുദ്ധി യധ്യാസ
മെന്നുപറയുന്നറിയുംജനങ്ങൾ- സർപ്പത്വമററചരടിൽ
ഫണിയെന്നതോന്ന ലെപ്പോൽപരേശപരനിലങ്ങി

---

(൨൩) വിവേചിതം=വേർതിരിക്കപ്പെട്ടത. ധരിച്ചോൻ=(വിത്തൻ) ധരിക്കപ്പെട്ടവൻ.

(൨൭) ഗാഹാൽ=പ്രവേശാൽ (ചേപ്പാൽ)

(൩൧) പ്രധ്വസ്തം=നഷ്ടം.

ന്നെയിപ്രപഞ്ചം (൩൨) * മായാഭ്രമാദികളകന്നോർ
ചിത്സ്വരൂപനായുള്ളവങ്കലഥമെന്നതുമുന്നുദിച്ചു- അ
ധ്യസ്തമാണിതൊരുകാരണകാരണങ്ങ ളഭേദമായിയക
ളുംബൃഹദത്ഥത്രുപെ (൩൩) * സംസാരവേർകളംപ
രറിൽസുഖമിഛയാദി യാദയോന്നുചേന്നമതിയിൻ
പരിണാമമെല്ലാം- ഈയുള്ളവക്കുപരനെന്തുവശാൽ
സ്വപാത്മാ വായിട്ടറക്കമതിലാംമനമററമൂലം (൩൪) *
ചൊല്ലാംപരം ററവിഴലെത്തുജീവനായിവില്ലാ'ത്തവി
ദ്യയുടെ'കാര്യമതാംമനസ്സിൽ- ബിംബിച്ചവൻഹൃദയ
സാക്ഷിയതായിവേറെ സംബന്ധനായ്മരിയിനാൽപര
നാണെന്നില്ലൊൻ (൩൫) * സംഗാൽചിതിടെനിഴൽ
സാക്ഷിമനസ്സവററിൻ മങ്ങാതെയംഗിപിടിപെട്ടൊരി
രിമ്പുപോലെ- ആത്മാവുബുദ്ധികൾജഡാജഡഭാന
മെന്നതുൽഭൂതമാമിവകൾതങ്ങളിലുള്ളസാമ്യാൽ-(ചെ
പ്പാൽ) (൩൬) * വേദാന്തവാക്യമതിനാൽഗുരുവിങ്ക
ൽനിന്നു വിദ്യാനുഭൂതിയുളവായവനാത്മരൂപം- താ
നായറിഞ്ഞുപധിയററതുചിത്തതാരിൽ വാനൊത്ത
തൻവിഷയമാംജഡമൊട്ടൊഴിക്ക (൩൭) * ഏകൻ
വിശുദ്ധനതിയായ്ക്കനിയററവൻജ്ഞാ നാകുന്നുശോഭ
ചടിവുറാസദാപ്രഭാതൻ- പൂൎണ്ണൻവിശുദ്ധനറിവിൻ
കടികമമറ്റൊൻ കണ്ണന്തമെരാദിയസുഖാംബുധിയാ

---

(൩൩) ബൃഹദത്ഥത്രുപെ=ബൃംമതയിൽ.
(൩൬) ജഡാജഡഭാനം=ജഡചൈതന്യഭേദബോധങ്ങൾ.
(൩൭) ഉപധി=ഉപാധി.

മട്ടഃഖീ (൩൮) * വേദംപാട്ടംവിജ്ഞരാൽചിന്തിത്ത
ൻഞാൻ വേദിച്ചീടാനിന്ദ്രിയജ്ഞാനദൂരൻ_ എന്നുംമു
ക്തൻചിന്ത്യമല്ലാത്തശക്തി കൊന്നാംസ്ഥാനംതിരമ
റ്റുള്ളഭൂമാ (൩൯) * കുടിച്ചീട്ടന്നൌഷധംരോഗമെ
ല്ല്യാം കെട്ടക്കുംപോൽസാധനത്തോടവില്ല്യാം വിടാ
ച്ചിത്തംകൊണ്ടുപാരംനിനയ്പ്പോ നടഞ്ഞിട്ടംഭാവനാ
കൊന്നിടുന്നു (൪൦) * ഇന്ദ്രിയങ്ങളഖിലംമനമോടെ വെ
ന്നിടന്നോരിടമരമനസ്സായ്_ തന്നിൽനിന്നൊരറി
വാംമിഴിതന്നാ ലൊന്നുകാണപരസാധനഹീനൻ
(൪൧) * പരത്തിൻമറപ്പാംയദീവിശപമൊക്കെ പരാ
ത്മാവതാംകാരണെലീനമാക്കി നിറഞ്ഞോൻ സദാന
ന്ദപൂർണ്ണൻവസിക്കു ന്നറിഞ്ഞിട്ടകില്ലാന്തരംബാഹ്യമൊ
ന്നും (൪൨) * ജഗൽസ്ഥാവരംജംഗമംചേന്നതോമെ
ന്നറച്ചീട്ടസർവ്വംസമാധിക്കുമുമ്പായ്_ ഉരയ്പ്പോന്നുതാരം
പരന്തന്നെവാച്യം പരംതോന്നലജ്ഞാനമൂലംനബോ
ധാൽ (൪൩) * അകാരമായനാമമുള്ളവൻപുമാൻഹി
വിശപനാ മുകാരനാമകൻതഥാവരുന്നുതൈജസൻക്ര
മാൽ_ മകാരസംജ്ഞനന്ന്യനിവിധംസമാധിമൂലമാ യ
കക്കഴമ്പിലാക്കുവോരിതില്ലതതപമായറി (൪൪) * നാ
നാത്രപൻവിശപപുമാനെ അകാരത്തെ ഊനംകൂടാതു
മമദ്ധ്യമതിൽഗതമാക്ക്_രണ്ടാമംശംതൈജസമങ്ങുമകാ
രത്തിൽ കൊണ്ടച്ചേർത്തിട്ടന്തിമഭാഗംപ്രണവത്തിൻ

---

(൪൩) താരം=പ്രണവം.

(൪൪) ആക്കവോർ=ഇതില്ല.

(൪൫) അന്തിമഭാഗം=അവസാനാംശം

(൪൫) * കാരണനാമപ്രാജ്ഞൻതന്നെപരചിത്തിൽ ചേരുംവണ്ണംചെയ്തുവിമുക്തൻപരനേകൻ- ബ്രഹ്മം താനാണായതുശുദ്ധൻമറവറ്റോൻ ജീവൻഭാവം തെറ്റിയൊരറിവാംകണ്ണൻഞാൻ (൪൬) * പരമാത്മ വിചാരണയിങ്ങിനെവാച്ചുരുവൊക്കെമറന്നഥതൻ സുഖഭോക്- പരിമുക്തനകമ്പിതസിന്ധുസമം സ്ഥിര നാംസുഖചിൽ പ്രഭനായ്സതതം (൪൭) * സമതയി ങ്ങിനെചെയ്തോരുയോഗിയാം ശമിതശത്രു "ചെവൻ വിഷയാദിയുംമുഷിത" മദ്ഗുണഷാൾക്കമടങ്ങിയോൻവി ഷയമാംമിഴികൾക്കറിഞ്ഞോനെടൊ (൪൮) * ഏവം നിന്നീടെന്നമാത്മാവിനെത്താൻ ഭാവിച്ചോട്ടിബ്ബ ന്ധമെല്ലാം തകർത്തു- പ്രാരബ്ധത്തെ മാനമറ്റുണ്ണു വോൻമേൽ ചേരുംസാക്ഷാദ്വ്യാപിയാകുന്നൊരെങ്കൽ (൪൯) * ആദ്യന്തമദ്ധ്യങ്ങളില്ലാത്തവസ്ഥത്തെ വിദ്വാൻ ഭയംശോകമിവെടെമൂലം- വേദോക്തമാംചോദന യൊക്കെവിട്ടു വേദിക്കയാത്മാവെയശേഷസംസ്ഥം (൫൦) * വാപ്പോൻഭേദംവിട്ടിതാത്മാവുതങ്കൽ ത പ്പില്ലാത്മാവാകുമെന്നോടടുന്നാൻ- അപ്പിൻപൂരെ നീർപയഃപോലിലൊന്നാ മപ്പോൽവ്യോമം വാ നിൽവായുക്കൽവായു (൫൧) * ലോകസംസ്ഥിതനാം താംമുനിയെന്നാ ലാകെയോർത്തറിജഗന്മൃഷയെന്ന്- ശാബ്ദയുക്തിവചനാൽഹരിമൂലം ദിഗ്ഭ്രമംശശി (ദ്വി ഭേദമിവപോലെ) വിഭേദമിവേപ്പോൽ (൫൨) *

---

(൨൦) വിദ്വാൻ=അറിയുന്നവൻ. ചോദന=വിധി.

എക്കാലാന്തംസവ്വമൊപ്പീലഞാനാ യക്കാലാന്തംസേ
വയിൽപററുകെൻെറ- എവൻശ്രദ്ധാവാൻപരംഭ
ക്തിയൊത്തോ നാവുംദ്ദശ്യൻതന്മനസ്സാൽസദാഞാ
ൻ (൫൩) * എന്നാൽചൊല്ലപ്പെട്ടതെവേദസാരം ന
ന്നായിഷ്ട! പാത്ഥിതേവംനിനക്ക്- ധീമാനേവൻചി
ന്തചെയ്യുന്നതിത്ഥം കാമംമുക്തൻപാതകത്തിന്നവൻ
താൻ (൫൪) * തോന്നുന്നെന്നാൽമിഥ്യയാണിജ്ജഗ
ത്തെ ന്നെന്നൊചിന്തിച്ചാത്മരാംശുദ്ധചിത്തൻ- ത
മ്പി! സവ്വംവിട്ടകന്നാമയന്റനിയിമ്പംതിങ്ങുംസൌഖ്യ
വാനായ്‌വിക്ക (൫൫) * ഗുണമതിൽനിന്നുമേലഗുണ
നാകിയോരെന്നെയെവൻ സഗുണനെയെങ്കിലുംപ
രിചരിപ്പുമനസ്സുവശാൽ- നിജപദധൂളികൊണ്ടുപിച
സോയമുരച്ചുസമം ബഹുശുചിയാക്കിടുംത്രിഭുവനംര
വിയെന്നപടി (൫൬) * എന്നാൽഗീതംശ്രുതിശിഖ
യിനാൽവേദ്യനാംപാദനാലെ യൊന്നാംജ്ഞാനംപ
രമുപനിഷത്സാരമാകുന്നിതെല്ലാം- ശ്രദ്ധായുക്തൻഗു
രുപദതലെഭക്തിയുള്ളോൻപഠിക്കിൽ സിദ്ധിച്ചീടുംമ
മവടിവവനുണ്ടിതിൽഭക്തിയെങ്കിൽ (൫൭) * ഹരിഃ.
പൊന്നമ്പലഗ്ഗൃഹയിൽനിന്നൊഴുകുംസുധാംബു
തന്നാൽകുളുത്തപദതാരിണയൊത്തദൈവം നന്നാ
യഹംഹരിഹരാഹ്വയബാലദേവം വന്ദിച്ചുറീലഗളു
നോതിതുരാമഗീതാ (൫൮) *

ഇതിരാമഗീതാഭാഷാ-

ഹസ്താമലകംഭാഷാ.

ഹരിഃ_ പോകുന്നതെങ്ങെതിന്നീശിശുവേ ഭവാ
ന്നാരാകുന്നുവെന്നുതവപേർവരവെങ്ങുനിന്നു_ ഞാൻ
ചൊന്നതെൻപ്രിയമതിന്നുരചെയ്കകുഞ്ഞേ യെൻച
ക്കെഴുംസുമുഖഎന്നിതിനോതിബാലൻ (൧) * മർത്ത്യൻ
ഞാനല്ലല്ലദേവൻനയക്ഷൻ ചേർത്തുംബ്രഹ്മക്ഷത്രവി
ട്ശൂദ്രനല്ല- ഇല്ലംവാഴ്വോനല്ലവർണ്ണിനമൌനീ അല്ലാ
ഭിക്ഷുനിത്യബോധസ്വരൂപൻ (൨) * മനസ്സിന്ദ്രിയാ
ദിപ്രവൃത്തിക്കുമൂലം വിനഷ്ടാഖിലോപാധിയാകാശതു
ല്യൻ-ജഗച്ചേഷ്ടയിൽഹേതുവാരക്കനേപ്പോ ലഹം—
നിത്യബോധസ്വരൂപൻസ ആത്മാ— (തന്നെയാനി
ത്യബോധസ്വരൂപൻ) — (൩)മനം നേത്രമിത്യാദ്യനാ
ത്മാക്കളെല്ലാം സദാതിച്ചുടൽപോലെബോധസ്വരൂ
പൻ ഏവൻതന്നെയാശ്രിച്ചുകമ്പംനടക്കു ന്നഹംനി
ത്യബോധസ്വരൂപൻസ ആത്മാ (൪) * മുഖച്ഛായക
ണ്ണാടിയിൽകാണ്മതെന്നും മുഖത്തിങ്കൽനിന്നന്യമായി
ല്ലവസ്തുചിദാഭാസനാംജീവനപ്പോലെബുദ്ധീ ലഹഃ:—
(൫) * യഥാ ദർശിലേല്ലൽമുഖച്ഛായപോംപോൾ മു

---

(൨) വർണ്ണീ=ബ്രഹ്മചാരീ.

(൩) വിനഷ്ടാഖിലോപാധി.=സകലഉപാധിയും നശിച്ചവൻ.

(൪) ബോധസ്വരൂപൻ=ജ്ഞാനസ്വരൂപൻ.

(൫) ആദർശം=കണ്ണാടി.

ഷംകല്പനാശൂന്യമൊന്നുണ്ടുതന്നെ- തഥാധീയൊഴിഞ്ഞാലെവൻമൂഢരായവരേറോ നഹം.—(൬) *സ്വയംമനസ്സാദിനിന്നുവേർപ്പെട്ടതാരോ മനസ്സാദികൾക്കുംമനസ്സാദിയപ്പോൾ മനംനേത്രമിത്യാദികൾക്കെത്തിടാത്തോനഹം:—(൭) *ഏവൻവേറപോൽധീയിലേകൻവിഭാതി വിശുദ്ധാന്തരൻസ്വപ്രകാശൻതഥാപി- യഥാസൂര്യനേകൻഘടാംഭസ്സിലുള്ളോൻ അഹം:— (൮) * അനേകാക്ഷിതൻഭാസകൻസൂര്യനെപ്പോൽക്രമേണപ്രകാശിപ്പതാകില്ല (വിശ്വം) ഭാസ്യം- ഒരേവൻതഥാധീകളെല്ലാമകന്നാ ലഹം (൯)— * യഥാമിത്രനാൽദീപ്തരൂപത്തെയക്ഷം ഗ്രഹിക്കുന്നതില്ലക്കനാഭാതനപ്പോൽ- യഥാദീപ്തനേകൻപ്രകാശിപ്പിതക്ഷം അഹം നിത്യ:—(൧൦) ചലദ്വാരിയക്കർയഥൈകോപ്യനേകൻ നിലക്കുന്നതിൽതാനൊരേഭാവരൂപൻ- ചലിക്കും വിഭിന്നാന്തരത്തിങ്കലേകൻ അഹം:—(൧൧) *ഘനച്ഛന്നനക്കൻപ്രഭാഹീനനെന്നാം വിമൂഢൻഹിമത്താൽ മറഞ്ഞുള്ളനേത്രൻ - തഥാജ്ഞനെന്നുതോന്നുന്നൊവൻ ബദ്ധനെപ്പോ ലഹം:—(൧൨) * വിയത്തെന്നപോൽ സ്വഹരമേകംവിശുദ്ധം സമസ്തത്തിലുംവ്യാപ്തമാമേതുതന്നെ- സമസ്തംപ്രപഞ്ചംതൊടുന്നില്ലപാർത്താലഹം:— (൧൩) * സ്ഫടികത്തിനെപ്പോലുപാധീങ്കലുണ്ടാം വിഭേദംതഥാബുദ്ധിഭേദങ്ങളിൽതെ- ജലത്തിൽകലങ്ങു

(൮) ധീയിൽ = ബുദ്ധിയിൽ.
(൧൦) മിത്രൻ = ആദിത്യൻ അക്ഷം = ഇന്ദ്രിയം.
(൧൨) ഘനം = മേഘം.

ങ്ങിനെ ചഞ്ചലത്വം തഥാവ്യാപിയായുള്ളോരങ്ങേക്കു
മുണ്ടാം (ഫര്) *

ആനന്ദമന്ദാരം

ഹരിഃ - മധുവിമാഥിപദംസ്വഗുരോസ്തഥാ മധു
രിതാന്തരനേഷ വണങ്ങിഞാൻ - അധുതദൃക്സ്ഥിതി
യാളുമൊരാശയം ദധദിഹേത്യവതാദമുമീശ്വര! (ഫ)*
നിത്യമുക്തമതായ്വികാരമകന്നതായ്പരിപൂർണ്ണമായ് സ
ത്യമായുരുബോധമായ്സുഖരൂപമായവിനാശിയായ് -
പാർത്തുകാണുമവർക്കുഭേദമകന്നവസ്തുവതൊന്നിലെ മു
ത്തുശിപ്പിവരണ്ടകററിമരുസ്ഫടികമുഖങ്ങളിൽ (വ) *
വെള്ളി കള്ളർ ജലം വരാദികളെന്നപോൽത്രിഗുണാ
ത്മികാ ഉള്ളതായി നിരുക്ത്യനർഹയതാമനാദിയിരുട്ടി
തിൻ - ഉള്ളിൽബിംബിതനായതേതതുതന്നെസാക്ഷി
ചിദാത്മകൻ തള്ളയാകിയമായമേലിൽവികാരമാണ്ട
ഫശ്രുദ്ധമാം (ന) * ഗുണവിവൃദ്ധിയിനാലിതുവിന്ന
വ്യക്തയെന്നു പറയപ്പെട്ടവോന്നായ് വേശമാണ്ട

(ഫ) മധുവിമാഥി=മധുമഥനൻ. അധുതദൃക്സ്ഥിതി=അകമ്പിതമമാത്രാവസ്ഥാനം (സമാധിസ്ഥിതി).

(ന) നിരുക്ത്യനർഹം=ഇന്നവണ്ണമെന്നു പറവാൻകഴിയാത്ത. അനാദിയിരുട്ട്=അനാദിയായ അജ്ഞാനം. മുഖങ്ങളിൽ=മുതലായവകളിൽ.

(ര്) വേശം=പ്രവേശം.

തിതിലാരവനാകു ന്നീശനോകം സകലജ്ഞനമേയ
ൻ (൪) വശ്യമായനഖിലംപണ്ണിച്ചെയ്തി വിശ്വമൊക്കെ
യുമവൻമറച്ചെയ്യോൻ- തൻവിവത്തജഗത്തുകളെല്ലാം
തൻവലീകലുഷവായ്സ്വയമാകെ (൫) * പ്രാണികൾമ്മ
മതിനെത്തൊയാക്ക ട്ടുന്നിനായ്പ്രസൃതവസ്തുമതെപ്പോ
ൽ- കാണമാറുലയമായവയെല്ലാ മൂണ്ണിടുന്നഥചൂത
ക്യപടംപോൽ (൬) * കമ്മക്ഷയത്തൊടുസമംലയ
മാകിടുന്നി സ്സൂക്ഷ്മാത്മകങ്ങളെഴമാവൃതിശക്തിയിന്ന്-
ഉണ്ടായിരാജസമതാംഗുണവൃദ്ധിയാലെ വിക്ഷേപശ
ക്തിയിതുതാൻമഹദാഖ്യയായി (൭) * ഹിരണ്യഗഭ്
ചൈതന്യ മിതിൽബിംബിച്ചതാസ്സൂത്രം- വ്യക്താവ്യ
ക്തവപുസ്സുള്ള മഹത്തത്വാഭിമാനിയാം (൮) * ഇ
ച്ചൈതന്യാധിഷ്ഠിതശക്തിയിൽനിന്നുണ്ടാ യച്ചൈ
ന്താമസിയാകുമഹംകാരാഖ്യേയം സ്ഥൂലാബിംബിച്ചു
ള്ളതിതിങ്കൽവിരാട്ടാകും മൂലാഹംകൃത്യഭിമാനിസസ്പഷ്ട
വപുഃ (൯) * വിഷ്ണുവാകുംപരാത്മാവിവങ്കേന്നു വിഷ്ണു
പാദാഖ്യമുണ്ടായിപിന്നയും- വാൻവടിവാകുമാത്മാ
വിൽനിന്നിട്ടതാൻവടിവുററുവായുവിരൂപമാം (൰) *
ചേതനമതീന്നുഭവമായിപുനരഗ്നി മിതയിതിൽനി

---

(൫) വശ്യമായൻ=മായയെ സ്വാധീനത്തിൽ വച്ചവൻ. വിവ
ത്തം=രൂപാന്തരമായ്തോന്നുന്ന.

(൭) ആവൃതിശക്തി=ആവരണശക്തി.

(൮) ചൈതന്യാധിഷ്ഠിതശക്തി=ചൈതന്യമാകുന്ന ആട്ടി
സ്ഥാനമുള്ളശക്തി.

(൰) വിഷ്ണുപാദാഖ്യം=വിയത്ത് (ആകാശം).

ന്നുജലമിപ്പൃഥിവിയപ്പിൽ– സൂക്ഷ്മവടിവാമിവകളെ
സ്ഥൂലമാക്കാ നീക്ഷയുളവാക്കിയഖിലംപകുതിചെ
യ്തു (൧൧) * നന്നാലുഭാഗമിവചിന്നായുമാക്കിവച്ചു ത
ന്നംശമെന്നിയവയോടുകലത്തിയെല്ലാം– പിന്നണ്ഡ
മായവകളിൽപതിനാലുലോകം തന്നിൽ ചമച്ചിതുശ
രീരമതോടുഭോഗ്യം (൧൨) * പ്രാണൻതന്നെതദ്ര
ജോംശങ്ങളൊന്നായ് ത്തുണ്ണിട്ടുണ്ടാക്യെങ്കിലുംവൃത്തിഭേ
ദാൽ വത്തിച്ചീടുന്നഞ്ചുനാമങ്ങളോടേ പേത്തഞ്ചം
ശംവേറുവേറായെടുത്ത് (൧൩) * വാക്കൈകാൽ
പോലേഗ്ഗുദംമേലുപസ്ഥം തീത്താൻപിന്നെസാത്വി
കാംശത്തെയൊന്നായ്– ചേത്തന്തസ്ഥാനേന്ദ്രിയം
നിന്നിടുന്നു വൃത്ത്യാലേതാൻമാനസംബുദ്ധിരണ്ടാ
യ് (൧൪) * ശ്രോത്രംതോൽകൺനാക്കുമൂക്കെന്നിത
ഞ്ചും സത്വാംശത്തെക്കൊണ്ടുവേറാച്ചമച്ചു തന്
മാത്രംകൊണ്ടപഞ്ചീകൃതത്താൽ തത്വംപത്തോടെ
ഴിതായ്സൂക്ഷ്മദേഹം (൧൫) * എത്തീപ്രാജ്ഞൻതൈ
ജസത്വത്തെയിത്തീ ക്കീത്തിച്ചുള്ളീദേഹതാദാത്മ്യമ
ത്യാ– ഈശൻതദാൽസ്വർണ്ണഗർഭന്റെഭാവം വേശി

---

(൧൧) ഈക്ഷാ=നോട്ടം (വിചാരം).

(൧൪) അന്തസ്ഥാനേന്ദ്രിയം=അന്തഃകരണം.

(൧൫) തന്മാത്രം=സൂക്ഷ്മഭൂതം. അപഞ്ചീകൃതം=പഞ്ചീകരിക്കാത്തതു.

(൧൬) ദേഹതാദാത്മ്യമത്യാ=ഒന്നെന്നുള്ളവിചാരത്താൽ. സ്വർണ്ണഗർഭൻ=ഹിരണ്യഗർഭൻ.

ച്ചിട്ടുന്നുണ്ടുപാധികളഭേദം (൧൬) * സമഷ്ടിസൂക്ഷ്മോ
പഹിതൻഹിരണ്യ ഗർഭൻഹിസൂക്ഷ്മംപരിരക്ഷചെ
യ്യു- സ്ഥൂലത്തെയെല്ലാംതദുപാധി (യോത്തോ) യു
ള്ളോൻ പാലിച്ചിടുന്നതുവിരാൾസ്വരൂപൻ (൧൭) *
സ്വസ്വകർമ്മവശമായ്ജനിപെറ്റോൻ വിസ്മരിച്ചുനിജ
രൂപമുഴന്നാൽ- മുക്തിചേരുവതിനുണ്ടൊരുപായം
പ്രാകൃതനാംശമനുള്ളറിവൊപ്പം (൧൮) * എങ്കിലാ
യതുവരാൻപണിപാരം പങ്കചെയ്തുമനമുള്ളവർകൾ
ക്ക്- തങ്കലുററമനമേവനവന്മൽ ത്തങ്കമെന്നരുളുമോ
ൻപരവിദാൻ (൧൯) * വൈരാഗ്യമാകമമൃതംവടി
യുന്നവൻതാൻ നീരോഗതസ്സുരിയവൻചെറുതില്ല ശ
ങ്കാ ജ്ഞാനംവിമുക്തികരമെങ്കിലുമീഫലത്തിൻ സ്ഥാനം
വിരാഗമിതിഭാഷ്യകൃതാംമതംകേൾ (൨൦) * നിക്കിയുരു
ഭേദമഖിലംചിതിയോടൊന്നാ മൈക്യവടിവുററപടി
നോക്കിയറിയുന്നോൻ- മൌനിവരനാംഹരിവിരിഞ്ച
മുഖരെല്ലാം നൂനമരുളാസ്സിവനെ വിജ്ഞനിതിവേ
ദ്യം (൨൧) * വൈഷയികദൂഷണമതേറെയകലത്താം
തന്നെമരു തണ്ടുടയവിത്തിയതുപോലെ ദുഷ്ടഭാ
ഴും സഹജയാകിയൊരവസ്ഥാ തെല്ലു ഗ്രഹ നോക്കരു

---

(൧൭) സമഷ്ടി=സകലം. ഉപഹിതൻ=ഉപാധിയോടുകൂടിയ
വൻ.

(൧൯) പരവിദാൻ=ബ്രഹ്മത്തെ താനായറിഞ്ഞവൻ.

(൨൦) സ്ഥാനം=പൂവ്. ഭാഷ്യകൃതാം=ബ്രഹ്മസൂത്രഭാഷ്യകാര
ടെ (ശ്രീശങ്കരാചാര്യരുടെ).

(൨൧) വൈഷയിക=വിഷയത്തെ സംബന്ധിച്ചത്. വ
ഞ്ഞി=(ജ്ഞാനം) വേദനം.

ൾകളെന്നിയറിയേണം (൨൨) * മറന്നിരെല്ലാമറിമ റവതുതാൻ നിരുപിച്ചീടിൽപരമിദമഖിലം- പരമാത്മാവാമതുപടിവിശയം തുരവാക്കീട്ടങ്ങിരിവനിജവടിവായ് (൨൩) * സങ്കലനാഭാവമതാംകത്തിയിനാൽ ചിത്തമിദം എപ്പൊഴുതാംസമ്മുദിതം തപ്പൊഴിയെത്തല്പരമാം (൨൪) * ഞാൻചിലപേരുള്ളവനാമെൻചിലപേരുണ്ടതുപോൽ - നെഞ്ചിലെഴുന്നി വകെയെ പുഞ്ചനവെച്ചിഞ്ചുമെടൊ (൨൫) * ചഞ്ചലമററില്ലമനം നെഞ്ചകസഞ്ചാരിയറി- ചഞ്ചലതാതൻപ്രകൃതി വഞ്ചിതമായെങ്കിലിരു് (൨൬) * അമൃതമുരച്ചാർമുനിവരരപ്പൊ ളമൃതിൻഭാവംവഴിയെഴുമൂലം- സുഖമടിയാനാമിതിനറിയേണം വിഖനപിയാരുംവലനസുഖവൃഗൻ (൨൭) * മനൊനിഗ്രഹത്തിന്നധീനം നിനച്ചാൽതുനിക്കുന്നദുഃഖക്ഷയം തന്റെബോധം- വിനാശംഭവിക്കാസ്സുമതൊട്ടിതെല്ലാം വനാനന്ദമുള്ളൊനിവൻമൌനിമുത്താം (൨൮) * ഭോഗവാസനയകററിയശേഷം ഭേദവാസനയതൊട്ടകറ്റരെ- ഭാവനാപിഴതുകൂടൊട്ടതള്ളി സ്സാവധാനമിമിമുക്തിവരും പോൽ (൨൯) * ആസ്ഥയൊന്നൊഴികിലനുവിമുക്തൻ ആസ്ഥയിൽഗ്രഹണമാംബഹുദുഃഖം ചാസ്ഥവത്തിലൊരുവൻ പരനേകൻസപനസ്ഥനാമഖിലായതുതാനായ്(൩൦) *

---

(൨൩) വിശയം = സംശയം.

(൨൫) പുഞ്ചനവെയ് = ചേരിക്ക്.

(൨൭) വിഖനസ് = ഇന്ദ്രിയശൂന്യൻ.

സംസാരാബ്ധിയിലാശാ ഗ്രാഹത്താലെഗൃഹീതരായ്ചു
രം ചുഴിയിലലഞ്ഞവരോരാൻ തുഴയൊടുതോണിമന
സ്സറിഞ്ഞാലും (൩൫) * യമമൊടുനിയമംത്യാഗം മൌ
നംദേശശ്ചകാലമതുപോലെ പീഠംമഥമൂലബന്ധം ജ
രാല്യംഗത്തിനുള്ളനേർമ്മപുനഃ (൩൬) * നോട്ടംപ്രാ
ണായാമം കൂട്ടെപ്രത്യാഹരിക്കധാരണമേൽ ആത്മ
ധ്യാനസമാധിക ളിമ്മാത്രാംഗങ്ങൾരാജയോഗമതി
ൻ (൩൭) * എല്ലാംബ്രഹ്മമിതെന്നബോധമരിനാ
ൽക്കില്ലെന്നിയുണ്ടായിട്ടും വല്ലാത്തിന്ദ്രിയരാശിതന്നെട
യടക്കംതാൻയമംചെയ്കിലാം ചൊല്ലാമൊന്നിലുടിച്ചി
ട്ടൊന്നൊരുസജാതീയംപിടിച്ചങ്ങുകൈ വല്യത്തിനൊഴി
വാക്കിതിന്നെതിർവിജാതീയംസദാബുദ്ധിമാൻ (൩൮)
* ത്യാഗമകററിസ്സർവ്വംഭോഗംവിട്ടുള്ളതാൻഭവിച്ചീടൽ=
രാഗാദിമോഹമിതെല്ലാം വേഗംനിന്നിതമാ (കണംവി
ടാൻ) ക്കവിടാനേ! (൩൯) * കർമ്മേന്ദ്രിയങ്ങൾമന
മോടടയാതതിൻ ചുമ്മാതിരിഞ്ഞു വരുവോരന്നെത്തു
യോഗിയെത്തും- ഇന്നായതാകുമൊരിരിപ്പതുതന്നെ
മൌന മെന്നോതിടുന്നറിവുമുത്തവരാം മഹാന്മാർ
(൪൦) * യാതൊന്നിലിപ്പുജനമാദ്യവസാനമദ്ധ്യേ
യാതൊന്നിനാൽ സകലതും പരിപൂർണ്ണമാണ് ആത്മ
കമററൊരുതാൻവിജനംനിനച്ചു മാതാവുപോൽപ

---

(൩൬) പീഠം=ആസനം.

(൩൯) രാഗാദിമോഹം=മോഹമടയരുത്.

(൪൦) അറിവുമുത്തവർ=ജ്ഞാനംതന്നെ മുത്തവർ.

റവർബ്രഹ്മവരിഷ്ഠരായോർ (൩൭) * കല്പനതന്നെ
ബ്രഹ്മാദ്യഖിലത്തിന്റെ നിമേഷമാത്രത്താൽ- നി
ർദ്ദേശിക്കപ്പെട്ടവിതു കാലവചസ്സാലഖണ്ഡ ചിന്മാ
ത്രം (൩൮) * ബ്രഹ്മചിന്തസുഖമായെതിലാകും സ
മ്മതംപറകിലാസനമേതൽ- പിന്നയുള്ളവയൊഴിച്ചി
ട്ടവോന്നാം കുന്നൊടൊത്ത സുഖമെന്നതു സാക്ഷാ
ൽ (൩൯) * സർവ്വത്തിന്നും മൂലമാമേതുതന്നെ നിർവ്വേ
ദിക്കും ചിത്തബന്ധം യതീന്നാം - നിർവ്വൈരന്മാരായ
യോഗീന്ദ്രരാലെ ഗവ്യാപോഹെ സേവ്യമീ മൂലബ
ന്ധം (൪൦) * അംഗസമത്വമതെന്ന്യെ തിങ്ങിസ്സമമാ
യ ചിത്തിലൊത്തുലയം- താനേ ദേഹസമത്വം വന
കാഷ്ഠംപോലെ നില്പതല്ലറിക (൪൧) * ആശേഷവയാ
തൊരിടമാണ് വിരാമമൊപ്പം ദൃശ്യാദിമൂന്നിനമൂരച്ചി
ട്ടിലങ്ങുദൃഷ്ടി- വച്ചീടവേണമിതു നല്ലതു മൂക്കിനഗ്രെ പി
ച്ചക്ഷേപയുവൊരുനോക്കലതൊന്നുമല്ലാ (൪൨) * ചി
ത്താദിയാകുമെല്ലാ വസ്തുക്കളിലും പരന്റെ ഭാവനയാ
ൽ- എത്തും വൃത്തിനിരോധം പാർത്താൽ പ്രാണന്റെ
രോധനം മഹതാം (൪൩) * പ്രപഞ്ചജാലത്തിനുടെ നി
ഷേധം ശോ(പായിതും) പിച്ചിടാൻ നല്ലൊരു രേചകം
കേൾ- ബ്രഹ്മം സ്വയം താനിതി വൃത്തിയേതു സമ്മോദ
മോതാമിതു പൂരകാഖ്യം (൪൪) * പിന്നീവൃത്തികളുള്ള

---

(൩൯) ഏതൽ=ഇത്.
(൪൦) നിർവ്വേദിക്കും=പരിതപിക്കും.
(൪൨) ദൃക്=ദൃശ്യം, ദർശനം. ദൃശ്യാദിമൂന്ന്)
(൪൩) രോധനം=തടയൽ.

നൈശ്ചല്യമൊന്നു തന്നേയാകുംകുംഭകംവിജ്ഞന്മാർ ചൊന്നാൽ- ഘ്രാണംപിടിപ്പിക്കലാകുന്നകമ്മം പ്രാണായാമംയോഗികൾക്കുള്ളതൊന്നാം (൪൫) * വിഷയങ്ങളിലൊക്കെയാത്മഭാവം വിഷമംവിട്ടുപരീക്ഷചെയ്തതിങ്കൽ- സ്വമനസ്സിനെഴുന്നരഞ്ജനംയൽ സമമായുള്ളതിതംശമന്യമാകും (൪൬) * പോകുന്നതേതിൽമനമങ്ങുതന്നിക്കിവച്ചിട്ടാകപ്പരന്നുപരന്മുള്ളോരുദർശനത്തിൽ- തന്നേമനോവിധൃതിധാരണയാണുചിൽത്താനെന്നുള്ളവൃത്തിയതിനോടവലംബമെന്യേ (൪൭) * * നില്പതിൽധ്യാനംപോയിളക്കംസ്വയംചിൽ പോകൽകെട്ടുള്ളോരുവൃത്തിടെനീക്കം- പാക്കന്നോർചൊന്നാർസമാധീനുദാർഢ്യം വാട്ടംപോലീവണ്ണമേചെയ്കനിത്യം (൪൮) * അറിഞ്ഞുതന്നെത്തിറമോടുചിത്തവേ രുത്തിരിക്കുന്നമനുഷ്യനോക്കിൽ- നിറഞ്ഞിരിപ്പുണ്ടുപരത്തിലിങ്ങുമെ ന്നുറച്ചുവേദാന്തികളോതിടുന്നിതു (൪൯) * അവിദ്യയററാൽനിജബോധമൊന്നിനാലവിച്ചിൽദേഹത്തിനടിക്കവേണ്ടുകിൽ- ഭവിച്ചിടുംചക്രമറിപ്പുപോലയി ഞാവിദ്യതൻസംസ്കൃതിനില്ക്കുവീണിടാ (൫൦) * ബാധിതാനുവൃത്തിയെന്നുപേരിതിന്നുരച്ചിടാം ബാധയില്ലിതിൻപ്രവൃത്തിമൂലമായ്ബുധന്നറി. മൂവിധത്തിലുണ്ടവിദ്യതൻവിനാശമന്ത്യമോ കൈവരുന്നതിശ്ശരീരമൂലകമ്മഹാനിയിൽ (൫൧) * കണ്ടേ

---

(൪൫) നൈശ്ചല്യം=ഇളക്കമില്ലായ്ക.

(൪൭) വിധൃതി=വിധാരണം.

കാലാഖ്യനാമഭീമഭൂപാല്യദാസൻരചിച്ചതാം ആനന്ദമ
ന്ദാരമിദം മുദെ ഭൂയാദപീദം(നമഃ)നതിഃ (൫൨)

സമാപ്തം

ഹരികീർത്തനം.

ഹരിഃ— കത്തുംശിഖിക്കരികയെത്തുന്നൊരിപ്പുരയിലസ്തംഗമിച്ചമിഴിയാൽ കാണ്മതിന്നരിയ- ചിത്തിങ്കലൊത്തുലയമാംപോലെ ചിത്തമത്രു വത്തിക്കമാറരുൾക ദേവേശകൃഷ്ണജയ (൧) * കാണാകമേയസുഖിരാന്തസ്ഥമാംപരചി ദേണാങ്കജാതസുധയാപ്ലാവിതംസപദി- വീണാകപണിനുഷിമുനദപാഠിഹൃൽ, 'പ്രണവബാണാവലക്ഷഗത-ദേവേശ':(൨) * കിട്ടീടുവാനപുനരുത്ഥാനമേകനില പെട്ടീശനൽചിതിയൊടൊന്നായ് സപദ്മാത്തുടനെ- തട്ടിട്ടനേതിവഴിയെല്ലാംമനംവിളവിൽ നട്ടിടമാറരുൾക-ദേവേശ:(൩) * കീനാശനാശനമനസ്സേറ്റിവർധിഷന്ന ക്ലനാസ്തിന്നാലതന്മൂത്രുവത്തിയിൽ- മീനാസ്ഥിനലക പാലിച്ചദേവ വടിവാനായയിൽധരതി-ദേവേശ: (൪) * കന്നൊത്ത സൌഖ്യമനുവേലംകൊതിക്കുമവ നൊന്നൊന്നകററി വിഷയംനിങ്കലാക്കുമനം- മുന്നൊത്തസൽസ്ഥിതിമറ

---

(൧) അസ്തംഗമിച്ച=അസ്തമിച്ച. വീണാശബ്ദതുല്യശബ്ദമുള്ള.

നുള്ളകണ്ണമണി തന്നൊപ്പിതിന്നരുൾക-ദേവേശ:(൫)
ക്കുറെങ്കിലിപ്പുഭഗവാനെന്നുലോകർപാ കേറുന്നതിന്നു
വഴിയുണ്ടായിടാസ്സ്വതിനു- വിദുരാദിഭക്തിയുടയോനിൽ
കൃപാരസമ തുടരെണ്ടകാലമിതു-ദേവേശ:(൬)* കേദാര
മദ്ധ്യമതിലല്പംമിഴിച്ചുമിഴി യാദായചിത്തമൊടലക്കുന്ന
വായുവിനെ- പൈദാഘകാലഗരിയെല്ലാമൊമക്കവതി
നൌദാസ്യവൃത്തിയരുൾ-ദേവേശ:(൭) * കൈവല്യപാ
ത്രമതുതാനായെഴുംവടിവു കൈവന്നതങ്ങളുളളുയന്നെ
നൂരാസുരർകൾ- സൈവാഘമേഷമിതിയെന്നെന്നി
യില്ലിവനു ദൈവാശ്രയൻകരുതു-ദേവേശ:(൮) കൊടീ
രവുംനിടിലദേശത്തിലിട്ടമുദ്ര പാടീരവുംമണിയുമാവ
ന്ന്യമാലയതും- മൂടിട്ടവാഗ്ഗ്വാരജഗന്നാഥമോത്തുമ
ത പാടിട്ടവാനരുൾക-ദേവേശ: (൯) * കൌമുദപത
ത്തിലുളവാം ശ്വേതിമസ്സ്വമതി വൈമല്യമേകുമൊരു
നിൻവ്യഞ്ചിരിപ്പുതുമ- കൈമുത്ത്യമെന്നിയുരയില്ലീശ
സൌധമിതിമൊമൂഢ്യമാനമവ-ദേവേശ: (൧൰) * ക
ണ്ഠാവസക്തജനട്ടിയാംഗജേന്ദ്രനൊരു കണ്ഠീരവൻസ
പദിനിയാവിർഭവിച്ചുമമ- കണ്ഠീകരിച്ചുദരിതംവിണ്ണുപാദ
മതിൽ മണ്ടീടുമാറരുൾക ദേവേശകൃഷ്ണജയ (൧൧)

---

(൭) കേദാരം=ലലാടാന്തശരീരം.

(൮) നൂരാസുരർകൾ=നരക്കഴുതകൾ.

(൯) പാടീരം=ചന്ദനം.

(൧൰) ശ്വേതിമാ=വെളുപ്പ്.

(൧൧) കണ്ഠീരവൻ=സിംഹം.

ന്റെയുള്ളഴമവിദ്യയതകൊഴിച്ച ജീവനുശുദ്ധനോടഖണ്ഡ
മതാകുമൈക്യം- ചൊല്ലപ്പെടുന്നിവിടെയപ്പടിതത്ത്വ
മസ്യാദ്യാകും മഹാപദമൊടൊത്തൊരുവാക്യവുമുണ്ടു
(൬) * എപ്പോഴുതുജീവപരർതങ്ങടെയൈക്യബോധ
മുളവാകും ശ്രുതിമഹാവചനത്തിനാലെ അപ്പോളവി
ദ്യയതുകാര്യമതാം പ്രപഞ്ച മൊപ്പം നശിക്കുമതിനി
ല്ലൊരുശങ്കയല്പം (൭) * എന്നിപ്പറഞ്ഞവനറിഞ്ഞിതു
തൽസപര്യ മൊന്നിങ്കൽനില്ക്കുമിഹ ഭക്തിവിഹീന
രായി- ശാസ്ത്രാന്തരങ്ങളിലാഴുമവർക്കു ബോധ മെത്തി
ല്ലമുക്തിരപിജന്മശതങ്ങളാലും (൮) * നിന്നോടെ
ന്റെ രഹസ്യമായഹൃദയം ശുദ്ധ! കഥിക്കപ്പെട്ടന്നെ
ന്നാൽതാൻപരനാലെ ഭക്തി രഹിതന്നായിശഠന്നായി
ത്തു- രാജ്യത്തിന്നുമഹേന്ദ്രനുള്ളൊരു പദത്തിങ്കെന്നുമേ
റാമഹൽ സജ്യംചെയ്യുതാകയാൽ പരനനല്കീട
ന്നതിന്നായിദം (൯)

ശ്രീബാലാഖ്യയമീന്ദ്രാം
ഘ്ര്യംബുജദ്വന്ദ്വംഗേനനീലകണ്ഠേന
ശ്രീരാമഹൃദയഭാഷാ-
നിർമ്മിതിയാലേകി സന്മതിഃ സുജനേ

---

(൭) ജീവപാർ=ജീവബ്രഹ്മങ്ങൾ. അവിദ്യതന്റെകാര്യമാ
യപ്രപഞ്ചത്തൊടൊപ്പം നശിക്കും.

(൮) മുക്തിരപി=മുക്തിയും.

(൯) സജ്യംചെയ്യുതു=സന്നദ്ധനാകുതു. (വജ്ജ്യം=പാക്ക
മാകയാൽ) എന്നുമാം. ബാലാഖ്യനായിരിക്കുന്നയമീന്ദ്രന്റെ പാദ
മാകുന്ന അബ്ജത്തിനവണ്ടായവനാൽ. നിർമ്മിതി=നിർമ്മാണം
(ഉണ്ടാക്കൽ)

ആത്മപഞ്ചകംഭാഷ.

ഹരിഃ- അല്ലിന്ദ്രിയങ്ങൾമനമല്ലശരീരമല്ല പ്രാണങ്ങളല്ലഹമഹംകൃതിയല്ലബുദ്ധിഃ- ദാരങ്ങൾകുഞ്ഞുകൾനിലംധനമാദിയല്ല സാക്ഷ്യന്തരാത്മകനഹംശിവനാണ്നിത്യൻ (൧) വള്ളിയെന്നറിയായ്കയാലതുസർപ്പമായിട്ടുമാറുംപോ ലുള്ളിലാരഹമെന്നബോധമെഴാതെജീവനതായിതാൻ സിദ്ധവാക്കതിനാലഹിഭ്രമമാറിവള്ളിയതായപോൽ ബുദ്ധമായിതുജീവനല്ലശിവോഹമെന്നശ്രുത്യുക്തിയാൽ (൨) * സത്യബോധസുഖസ്വരൂപമതായിടുംപരവസ്തുവിൽ മിഥ്യയാകിയവിശ്വമുണ്ടെറിയുന്നവിഭ്രമശക്തിയാൽ- സുപ്തിമോഹബലാൽ സ്വപ്നസമാനമായിതസത്യമാം നിത്യനങ്ങിനെശുദ്ധനാംപരിപൂർണ്ണനൊന്നഹമേശിവൻ (൩) * എങ്കൽ നിന്നകലത്തുസത്യമതാംജഗത്തണുതുല്യമായെങ്കിലും നഹിബാഹ്യവസ്തുവവിദ്യയാൽപരികല്പിതം- ദർപ്പണത്തിനകത്തെഴുന്നവപോലെയദ്വയനായിട്ട നിഷ്പ്രതീശനിലുണ്ടുതോന്നിവരുന്നുഞാനതിനാൽശിവൻ (൪) * ജന്മവൃദ്ധിവിനാശമററവനാണ്ഞാൻപറകപ്പെട്ടും

---

(൧) അഹംകൃതി=അഹംകാരം. (ധനമാല്യകന്നോൻ) എന്നമാം.

(൨) അഹിഭ്രമം=സർപ്പമെന്നശങ്ക. ബുദ്ധം=അറിഞ്ഞത്. ഉണ്മയായതു=ഉള്ളത്.

(൪) ശിവശബ്ദലക്ഷ്യൻ=ശിവശബ്ദത്താൽ ലക്ഷ്യമാക്കപ്പെട്ടവൻ.

മായയാലുളവായിടുന്നവദേഹധൎമ്മമശേഷവും- ചിത്സ്വരൂപനിനിക്കകൎത്തൃതതൊട്ടതില്ലതഹംകൃതി ക്കണ്മയായതുതന്നെഞാൻ ശിവശബ്ദലക്ഷ്യപരാല്പരൻ (൮) * ഞാൻജാതനല്ലമരണംജനിയെങ്ങിനിക്ക ഞാൻപ്രാണനല്ലപശിദാഹമതെന്തുചിത്തം ഞാനല്ലശോകമതുപോൽമമമോഹമെങ്ങു കൎത്താവുഞാൻനഹികുതോമമബന്ധമുക്തീ (൯)

ബാലനാമയമിന്ദ്രന്റെ
ഭൃത്യനാംനീലകണ്ഠനാൽ
ആത്മപഞ്ചകഭാഷേയം
കൃതാജ്ഞാതാവിമുക്തിദാ.

കൈവല്യകന്ദളി.

ഹരി:— കാന്തത്സൽ= തസ്മാ അൎക്കനാഗ്നേകസ്മൈചനതേജസേനതിഃസേയം- ഖാനിലവഹ്ന്യബ്ജ്യാന്തംസ്രക്ഫണിസദൃശം യതഃസമുദ്ഭൂതം= ആകാശം തുടങ്ങി പൃഥിവീപൎയ്യന്തമുള്ള ഭൂതസമൂഹങ്ങ

---

(൯) നഹി=അല്ല. ബന്ധമുക്തീ= ബന്ധമോക്ഷങ്ങൾ.

(൰) ഇയം=ഇത്. കൃതാ=ചെയ്യപ്പെട്ടത്. ജ്ഞാതാ=അറിയപ്പെട്ടത്. വിമുക്തിദാ=മുക്തിതരുന്നു.

റ്റ യാതൊന്നിൽ (ബ്രഹ്മത്തിൽ) വള്ളിയിൽ പാമ്പു പോലെ ഉണ്ടായവയായിരിക്കുന്നുവൊ ആ ശിശ്രുവിൻെറ പേർപോലേയുള്ള പേരോടുകൂടിയ അനിർവ്വചനീയമായ ഒരു തേജസ്സിനു നമസ്കാരം (൯) * പ്രണിഗദികമ്മിക്രിയതെ പരമിഹസംവിൽസ്വരൂപമിതിസവ്വഃ- ഭദ്രംകൃഷിഷ്ടഥൈയംഗവീനവേഷംപ്രവിഷ്യദൌർഭാഗ്യം- ഇവിടെ ജ്ഞാനസ്വരൂപന്തന്നെ വാക്കിനു വിഷയമാക്കി ചെയ്യപ്പെടുന്നു എന്നിതു ഹേതുവാൽ അവനവൻെറ ദൌർമ്മനസ്യത്തെ വെണ്ണ പോലരച്ചു മൃദുവാക്കിക്കൊണ്ടു മംഗളത്തെ ചെയ്യട്ടെ (൰) * മായാകാര്യമശെഷം മായൈവപരംനിരൂപണെനാന്യൽ- യദ്ഘടകടകാദ്യപിലം മൃദാടകമ്വ്യതിരൂപതൊവിദിതം (ന) മായയാലുണ്ടായവ എല്ലാം വിചാരിച്ചു നോക്കുമ്പോൾ മായതന്നെ- വേറൊന്നുമല്ല- എന്തെന്നാൽ കുടം- വള- മുതലായവ എല്ലാം മൺ പൊൻ മുതലായവയുടെ രൂപമായിത്തന്നെ അറിയപ്പെടുന്നതുകൊണ്ടു. (ന) * സ്വപ്നഇവകണ്ഠദേശെ ജാഗ്രതിചില്ക്കുഡ്യ എവ സേയമപി- ജാഗതചിത്രം രചയതി നശ്യതി സമ്യങ്നിരീക്ഷ്യമാണൈഷാ= സഥകാര്യേണഹി തുരാ നിർവ്വചനീയാചവാസ്തവീ കഥിതാ- ശ്രൌത്യാ വിചാരദൃഷ്ട്യാ ലോകദൃശാചാപിസാ സ്വയംക്രമശഃ (൪-൫) * കണ്ഠദേശത്തിൽ സ്വപ്നമെന്നപോലെ ജാഗ്രല്ക്കാലത്തിലും ചേതനമാകുന്ന ചുവരിന്മേൽ ഈ മായാ ജഗൽചിത്രത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു- ഇമ്മായാ ഉററു നോക്കുമ്പോൾ

അതിൻ കാൎയ്യമായ പ്രപഞ്ചത്തോടെ നശിക്കും. വീണ്ടും മായാ വൈദിക- യൌക്തിക- ലൌകികദൃഷ്ടികളാൽ മുറയ്ക്കു മിഥ്യാ- അനിൎവ്വചനീയാ (വാക്കിനെത്താത) സത്യം എന്നു വരുന്നു. (൪-൫) * യാമാസേയം മായാവിദ്യാ യാനൈവവിദ്യതെസാക്ഷാൽ- പ്രോച്യത ഏവം ബഹുധാ ജ്ഞാനേന വിനശ്യതീതിചാജ്ഞാനം. മാ എന്നു നിഷേധശബ്ദത്തിന് അൎത്ഥമാകുന്നതേതോ അതു മായയെന്നും പരമാൎത്ഥമായേതില്ലയൊ അത വിദ്യയെന്നും ജ്ഞാനത്താൽ നശിക്കുന്നതുകൊണ്ടു ജ്ഞാനമെന്നും ഇങ്ങിനെ മായാ അനേകവിധം ചൊല്ലപ്പെടുന്നു. (൩) * അപവരകസ്ഥതമോവൽ സ്വാശ്രയവിഷയേയമീൎയ്യതെമുനിഭിഃ- ജീവാശ്രയേതികേചന തന്നസമഞ്ജസമദോനുഭവമൌഢ്യാൽ (൧) ഉറക്കറയിലിരിക്കും ഇരുട്ടെന്ന പോലെ ഈ മായാബ്രഹ്മത്തെ യാശ്രയിച്ചതിനെത്തന്നെ വിഷയമാക്കുന്നതെന്നു പറയപ്പെടുന്നു- വാചസ്പതി മിശ്രർ മുതലായ ചിലർ ഇതു ജീവാശ്രയയെന്നു പറയുന്നു- ഇതനുഭവത്തിനു ചേരായ്കയാൽ യുക്തമല്ല. (൧) * യൽപൂൎവ്വസിദ്ധതമസഃ പശ്ചിമ ഇഹനാശ്രയസ്തഥാവിഷയഃ- അപിചഭവേജ്ജീവാശ്രയതാത്രാജ്ഞാനാഭിമാനിതാവശതഃ (൮) എന്തെന്നാൽ ആദ്യമുള്ള ഇരുട്ടിനു രണ്ടാമതുണ്ടായതാശ്രയമാകാത്തതിനാൽ- എങ്കിലും (ഞാൻ അജ്ഞൻ എന്ന) അഭിമാനത്താൽ ജീവാശ്രയത്വവും സംഭവിക്കുന്നതായി അനുഭവമുണ്ടാകുന്നതെ ഉള്ളു. (൮) * തിമഗ്നമി

വാന്ധകാരം നാവരിതാചിതിമിതീഹമാസ്തുധൃതിഃ (മ
തിഃ)-സാ സ്യാവൃത്തിചിതേരിവയന്നവിരോധഃ സ്വ
കീയസംശ്രയതഃ (൯) അന്ധകാരം ആദിത്യനെ മറ
യ്ക്കാത്തതുപോലെ ഈ മായാചൈതന്യത്തെ മറയ്ക്ക
യില്ലെന്നു ധരിക്കരുത്- ഈ മായയ്ക്കു ബുദ്ധിവൃത്തിയി
ലുണ്ടായ ചൈതന്യത്തിൽനിന്നും വിരോധമെന്നല്ലാ
തെ തനിക്കാശ്രയമായ സാധാരണ ചൈതന്യത്തി
ൽനിന്നും യാതൊരു ഹാനിയും ഇല്ലെന്നുള്ളതെതൊ
അതിനാൽ (൯) * തദിദംതഥായഥാ രണിസം
സ്ഥഗിഥിന്നബാധകസ്തമസഃ- കിന്തുമഥനോത്ഥപാ
വക ഏവഭവേത്സാധുസാധകസ്തുപരഃ (൧൦) അര
ണിക്കമ്പിലിരിക്കുന്ന അഗ്നി ഇരുട്ടിനു സാധകമെന്ന
ല്ലാതെ ബാധകമാകാത്തതും അതിനെ മഥിക്കുന്ന
തിനാലുണ്ടാകുന്ന അഗ്നി തന്നെ ബാധകമാകുന്നതും
എങ്ങിനെയോ അതുപോലെ തന്നെ (എന്നറിക)
(൧൦) * വിക്ഷേപാവൃതിഭേദേന ദ്വൈരൂപ്യമുച്യ
തേശക്തേഃ- വിക്ഷേപാഭിധശക്തിസ്തു ലിംഗാദ്യണ്ഡാ
ന്തമുത്സൃജദപരാ= ആവരണാഖ്യാവരതെ ഹ്യന്തർ
ദൃഗ്ദൃശ്യഭേദമഥനാദ്യൈ- സർഗ്ഗബ്രഹ്മവിഭേദം ചൈഷാ
സംസാരഹേതുരിതിവിദ്യാൽ (൧൧-൧൨) വേദാന്ത
ശാസ്ത്രത്തിൽ വിക്ഷേപാവരണഭേദത്താൽ ശക്തി
യുടെ രണ്ടു രൂപങ്ങൾ ചൊല്ലപ്പെടുന്നു- വിക്ഷേപശ
ബ്ദവാച്യയാകുന്ന ശക്തി സൂക്ഷ്മശരീരം മുതൽ അ
ണ്ഡംവരെയുമുണ്ടാക്കുന്നു- ഇതിൽനിന്നന്യയായ ആവ
രണശക്തി ഉള്ളിൽ ദൃഗ്ദൃശ്യങ്ങളുടെ ഭേദത്തെയും പു

റത്തു സൃഷ്ടിസ്രഷ്ടാക്കളുടെ ഭേദത്തെയും മറസ്സുന്നു. ബന്ധഹേതുവും ഇതുതന്നെയെന്നറിയണം (൬൧-൬൨) * ലോകംകർത്തുമകർത്തും വാന്യഥാകർത്തുമീശ തളതീശഃ- വശമായോപാധിരുദിതഃ ശ്രുതിതഃസബ്ര ഹ്മകാരണംകഥിതം (൬൩) ലോകത്തെ സൃഷ്ടിചെയ്യുന്നതിനും ചെയ്യാതിരിക്കുന്നതിനും വേറെ വിധം ചെയ്യുന്നതിനും ശക്തനാണെന്നുള്ള കാരണത്താൽ ഈശ്വരൻ തനിക്കധീനയായ മായയാകുന്ന ഉപാധിയോടുകൂടിയവനെന്നു ശ്രുതിയാൽ ചൊല്ലപ്പെടുന്നു. ഇവൻതന്നെ കാരണനാകുന്ന ഈശ്വരൻ (൬൩) * ജാഗതവിഭ്രമവദ് സ്വാധിഷ്ഠാനംഭവേദ്യദേതദിദം- ത്രൈയന്തെപരിദൃഷ്ടം ബ്രഹ്മപദേനാന്വഹം 'സകൂടസ്ഥഃ- യോധിഷ്ഠാനതയോക്തൊ ദേഹദ്വയ. ചേതനസ്തുനഃസാക്ഷീ''- ജീവഃസാധിഷ്ഠാനവ്യഷ്ട ജ്ഞാനോദരസ്ഥിതാഭാസഃ. (൬൪-൬൫) സമസ്തപ്രപഞ്ചകല്പനയ്ക്കും അധിഷ്ഠാനമാകുന്നതേതൊ അതു വേദാന്തത്തിൽ ബ്രഹ്മമെന്നു ദശിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. സ്ഥൂലസൂക്ഷ്മശരീരങ്ങളോടു കൂടിയതായും അവക്കധിഷ്ഠാനമായും എതിരിക്കുന്നുവൊ അതു കൂടസ്ഥചൈതന്യവും അധിഷ്ഠാനത്തോടുകൂടിയ വ്യഷ്ട്യജ്ഞാനത്തിൽ പ്രതിബിംബിച്ചതു ജീവനും ആകും. (൬൪-൬൫) സത്യോഭവേതിനചൈഷാം ഭേദസ്ത്വൗപാധികോഭവെല്ലീന്തു- ഐക്യമഖണ്ഡരസംത ദ്ലടേതദ്വേദാന്തവാക്യപരിനിഷ്ഠം. (൬൬) ഈ ബ്രഹ്മകൂടസ്ഥജീവന്മാർക്കുള്ള ഭേദം സത്യമല്ല- എന്നാൽ ഉപാധിക

ല്പിതംതന്നെ. ആകയാൽ വേദാന്തശാസ്ത്രത്തിന്ന താ ല്പൎയ്യമായുള്ള അഖണ്ഡബ്രഹ്മൈക്യം യോജിപ്പുള്ളതാ കും. (൬൩) * ശുദ്ധചിദീശോജീവസ്തു നയൊൎഭേ ദൊഽവിദ്യാ തച്ചിദ്യൊഗസ്തഥാവിദ്യാ- തച്ചിദ്യൊരാഗമ്യഏവം ഷ ണ്ണൊനാദയഉദീരിതാ ആൎയ്യൈഃ (൬൪) * ശുദ്ധചേ തനം, ഈശൻ, ജീവൻ, ഇവ തമ്മിലുള്ള ഭേദം, അ വിദ്യാ, ഇതിന്ന ചൈതന്യത്തോടുള്ള സംബന്ധം, എന്നീ ആറും ഞങ്ങൾക്കനാദി (ആദിയററത) (൬൫) സംസൃതിവ്രതതേൎബ്ബീജംവാ ധ്യാരോപംവദന്ത്യഥാ ധ്യാസം- സോതസ്മിംസ്തദ്ബുദ്ധിഃ പ്രാണിസമാനൊ ദിധായമുപദിഷ്ടഃ (൬൬) സംസാരമാകുന്ന ലതാവ ലയത്തിന്ന കാരണം അധ്യാരോപമല്ലെങ്കിൽ അധ്യാ സമെന്ന വിദ്വാന്മാർ പറയുന്നു- ഇതു, അതല്ലാത്തതി ൽ ആ വസ്തുതോന്നൽ- അതായതു (അയഥാവസ്തു ഗ്രഹണം) ഭ്രാന്തിഗ്രഹണം എന്നു ചൊല്ലപ്പെടും. സ കല പ്രാണികൾക്കും സമമായ ഈ യദ്ധ്യാസം വീണ്ടും രണ്ടായി ചൊല്ലപ്പെടുന്നു(൬൭) * ഏകൊജ്ഞാനാദ്ധ്യാ സസ്തത്രാന്യോൎത്ഥാദ്ധ്യാസഉച്യതെചപുനഃ-അൎത്ഥാദ്ധ്യാ സൊഭേദാത്സംബന്ധസംസൎഗ്ഗഭേദതഃകഥിതഃ (൬൮) ഒന്നു ജ്ഞാനാദ്ധ്യാസമെന്നും മറെറാന്നു അൎത്ഥാധ്യാ സമെന്നും പറയപ്പെടുന്നു. അൎത്ഥാധ്യാസം സംബന്ധാധ്യാസം, സംസൎഗ്ഗാധ്യാസമെന്ന ഭേദത്താൽ ര ണ്ടുവിധമായി ചൊല്ലപ്പെടുന്നു (൬൯) * ആത്മന്യനാ ത്മവൎഗ്ഗസ്യാകോധ്യാസഃസംബന്ധതസ്തസ്യ- സംസ ൎഗ്ഗാധ്യാസഃസ്യാന്നിത്യമവിദ്യാദ്യനാത്മനിചയേതു ()

ആത്മാവിൽ അനാത്മസമൂഹത്തിന് സ്വരൂപാദ്ധ്യാ
സവും ആത്മാവിന ജഡപദാർത്ഥങ്ങളിൽ സംസർഗ്ഗാ
ദ്ധ്യാസവും നിത്യമായി ചെയ്യപ്പെടുന്നു (൨൦) * അപ്ര
ത്യക്ഷാകാശെതലമലിനതാദികം ച യദ്ബാലാഃ-
അദ്ധ്യസ്യന്തിപരേഷ്വ യ ഏവമവിദ്യാഖ്യാനാത്മകാരോ
പഃ (൨൧) മൂഢന്മാർ പ്രത്യക്ഷമല്ലാത്ത ആകാശത്തി
ൽ തലം (നീലപ്പാത്രസ്വരൂപം) മലിനത്വം മുതലാ
യവ എങ്ങിനെ ഏററിക്കൊള്ളുന്നുവൊ അങ്ങിനെ കേട
ററ പരമാത്മാവിൽ അനാത്മപദാർത്ഥമാരോപിക്ക
പ്പെടുന്നു (൨൧) * യസ്യാഭാവേƒദ്ധ്യാസസംഭവേന ത
സ്മാദനാദ്യനിർവ്വാച്യം- അദ്ധ്യാസോപാദാനം മന്യത
ഇദംഭാവരൂപമജ്ഞാനം (൨൨) യാതൊന്നില്ലാതെ
പോയാലദ്ധ്യാസം സിദ്ധിക്കയില്ലയോ അതിനാൽ
ആദിയററതായും ഇന്നപ്രകാരമുള്ളതെന്നു വാക്കിനെ
ത്താൽ തീരായും ഇരിക്കും ഭാവരൂപമാകുന്ന അജ്ഞാ
നം അദ്ധ്യാസത്തിനുപാദാന (കാരണ) മെന്നു വി
ചാരിക്കപ്പെടുന്നു (൨൨) * ഏതമവിദ്യാഖ്യം പുനര
ന്യോന്യാദ്ധ്യാസരൂപമന്യബുധാ ലൌകികവൈദിക
മുഖ്യവ്യവഹാരാഃ സ്യുന്നസന്തതേഃയഥാ (൨൩) ഈ
അവിദ്യയെന്നു പേരുള്ള അന്യോന്യാദ്ധ്യാസത്തെയാ
ശ്രയിച്ച് ലോകത്തിലും വേദത്തിലും പ്രസിദ്ധമായി
ട്ടുള്ള വ്യവഹാരങ്ങൾ സംഭവിക്കുന്നു. ഈ അദ്ധ്യാസം
കൂടാതെ ലോകവ്യവഹാരം സിദ്ധിക്കയില്ല. അതെങ്ങി
നെയെന്നാൽ (൨൩) * ബാധിഷ്ഠാഹംവിയുക്തസ്യഹ
ന്തൃഹിസ്യാൽ പ്രമാതൃതാഭാവെ- അസ്യാശ്ചൈവപ്രമാ

ണപ്രവൃത്തിനിചയോപപത്തിരപിനസ്യാൽ (൨൪)
ദേഹേന്ദ്രിയാദികളിൽ ഞാൻ- എന്റേതെന്നു തുടങ്ങി
യതൊറവനു പ്രമാതൃത്വമില്ലാതെ പോകുന്നു- പ്രമാതൃ
ത്വമില്ലാത്തതിനാൽ പ്രമാണപ്രവൃത്തികൾക്കു യോ
ഗ്യതയും ഇല്ലാതാകുന്നു (൨൪) * ഇന്ദ്രിയമനുപാദായ
വ്യവഹാരൊനാം പരോക്ഷമുപെളദ്യാൻ- വ്യാപാര
സ്ത്വപിഖാനാം നാഹാധിഷ്ഠാനമന്തരാസിദ്ധ്യേൽ
(൨൫) ഇന്ദ്രിയസംബന്ധം കൂടാതെ അപരോക്ഷം
(പ്രത്യക്ഷം) മുതലായ വ്യവഹാരമുണ്ടാകയില്ല- അ
ധിഷ്ഠാനമില്ലാതെ ഇന്ദ്രിയങ്ങളുടെ വ്യാപാരവും സി
ദ്ധിക്കയില്ല (൨൬) * വ്യാപ്രിയതെനചദേഹേനാ ന
ദ്ധ്യസ്താത്മഭാവതഃപുരുഷഃ- ന്യദസ്മിൻസതിഭവിതാ
നാ സംഗസ്യാത്മനഃപ്രമാതൃത്വം (൨൭) അഹമെന്ന
അദ്ധ്യാസമാം ദേഹത്തെക്കൊണ്ടു പുരുഷൻ തൊഴിൽ
ചെയ്വാൻ ശക്തനാകുന്നതല്ല- ഇപ്രകാരം പറകപ്പെ
ട്ട അൎത്ഥങ്ങൾ സിദ്ധിക്കാതെ പോയാൽ അസംഗ
നായിരിക്കുന്ന ആത്മാവിനു പ്രമാതൃത്വവും സിദ്ധിക്കി
ല്ല (൨൭) ഉക്താന്യേവമവിദ്യാ വദ്വിഷയാണ്യപിഭ
വന്തിശാസ്ത്രാണി- പ്രത്യക്ഷാദിസമസ്ത പ്രമാണവൎഗ്ഗാ
ണിചേദിതദേഹി (൨൧) ആകയാൽ പ്രത്യക്ഷം മു
തലായ സകല പ്രമാണകൂട്ടങ്ങളും ശാസ്ത്രങ്ങളും ഞാ
ൻ അവിദ്യയോടുകൂടിയവൻ എന്നു അഭിമാനമുള്ള പു
രുഷന്റ് വിഷയങ്ങളെന്ന് ചൊല്ലപ്പെട്ടതായി ഇതേ
അറിഞ്ഞുകൊൾക (൨൧) അവിശേഷാദ്യൽപശ്വാദിഭിശ്ചാ
ത്ഥെഃശ്രോത്രാദികസ്യസംബന്ധെ- സത്യനുകൂലേ

ജ്ഞാനേ യാന്ത്യഭിമുഖമന്യഥാനിവർത്തന്തേ (൨൭) എന്തെന്നാൽ ശ്രോത്രാദികൾക്ക ശബ്ദാദിവിഷയങ്ങളോട സംബന്ധമുണ്ടാകുമ്പോൾ അനുകൂല (സുഖമുണ്ടാകുന്നതായി) ജ്ഞാനംവന്നാൽ സമീപം വരുന്നതും വേറുവിധമായാൽ ഭയന്നു തിരിയുന്നതും മനുഷ്യന്റ പശ്വാ മുതലായവകളിൽ നിന്നുമഭേദമാകയാലും ഇതു ശരിയെന്നതു കൊണ്ടുതന്നെ (൨൭) സംസാരോയംസത്യഃ സംലഗ്നഃസ്വാത്മനീതിവിഭ്രാന്തിഃ- യേയമവിദ്യാനാത്മന ആഭാസസ്യൈവസംസൃതിസ്സ്വാപി തു (൨൯) ഈ സംസാരം സത്ത്യമെന്നും ആത്മാവിൽ നല്ലവണ്ണം പററിയിരിക്കുന്നു എന്നും ഉള്ള ഭ്രാന്തിയാതൊന്നോ അതുതന്നെ അവിദ്യാ- ഇതു ആത്മാവിനില്ല- എന്നാൽ ഇസ്സംസാരം (ചിദ്) ആഭാസനേ ച്ചേൎന്നതുതന്നെ (൨൯) ഏതദ്വിവിച്യവസ്തുസ്വരൂപ ധാരണമിഹോദിതാവിദ്യാ- ആഭാസസ്യഹിസിദ്ധാഃസപ്താവസ്ഥാഇമാ നിബധ്യന്തെ (൩൦) ഇതിനെ വിവരിച്ചാലോചിച്ച് ബ്രഹ്മവസ്തുവെ താനായറിയുന്നതു വിദ്യയെന്നു വേദാന്തത്തിൽ ചൊല്ലപ്പെടുന്നു. ചിദാഭാസനുള്ള ഏഴവസ്ഥകൾ ഇങ്ങെഴുതപ്പെടുന്നു (൩൦) * അജ്ഞാനമേകമപരാവൃതിനാമികാന്യാ ഭ്രാന്തിഃ പരോക്ഷവിദിതം ത്വപരോക്ഷബോധഃ- അന്യഃശുചാവിലയഏവപരോതിഹർഷ ഏതാദൃശാ ഭവത ആസുഹി ബന്ധമോക്ഷൌ (൩൧) ഒന്നു ജ്ഞാനം വേറൊന്നാവൃതി (ആവരണമെന്നു പേരുള്ളത്) പിന്നൊന്നു വിക്ഷേപം അന്യം പരോക്ഷ

(വിദിതം=വേദനം) ജ്ഞാനം മറെറാന്ന പരോക്ഷ
ബോധം ഇതരം (ശുചാ=ശോക) ശോകനാശനം വേ
റൊന്ന തിഷം (പരമസുഖം) ഇവയാം- ഇവററിൽ
ബന്ധവും മോക്ഷവുമിരിക്കുന്നു(൩൮) * പൂൎവ്വംസ്ഥതാമ
നൎജ്ജബന്ധകൃതന്സൃതിസ്യ ഉക്താശ്ചതസ്രൂഇഷമുക്തിക്ര
തശ്ചപശ്ചാൽ- ദൃക്പ്രാഗഭാവസഹിതംപ്രവദന്തിമൂ
ല മജ്ഞാനമേവനഹിവേദ്യഹമിത്യമുഷ്യ (൩൨) * ഒ
ന്നാമതായിച്ചൊല്ലപ്പെട്ട മൂന്നും ബന്ധത്തിനും രണ്ടാമ
ത്തെ നാലും മോക്ഷത്തിനും ഹേതുക്കളാകുന്നു- ഞാൻ
അറിയുന്നില്ല എന്നിതിനു കാരണം (ദൃക്=ദൎശന) ആ
ത്മവിചാരപ്രാഗഭാവസഹിതമായ അജ്ഞാനമെന്നു
ചൊല്ലുന്നു (൩൨) * സ്ഥതാപഹേനബഹുധാവിപ
രീതഭാവാ നഹ്യസ്തിനസ്ഫുരതിചേതിയദാഹതത്വം-
തദ്വ്യാഹൃതംവിദുരിഹാവൃതികാൎയ്യമാൎയ്യാ "വിക്ഷേപ
മേതമപിദേഹയുഗാനുബന്ധം= ആഭാസ"മേഷനിയ
തംഖലുബന്ധകോസ്യ കൎത്തൃതാമൂലസുഖദുഃഖനിബ
ന്ധനംച - ജ്ഞാനദ്വയേന ലയമേഷ്യതി സാക്രമേ
ണാ സത്ത്വാവൃതിഃപുനരഭാനസമാഹ്വയാച (൩൩)
(൨൪) * കെട്ടമാൎഗ്ഗമായി വിചാരിച്ച് വസ്തു (തത്വം)
പ്രകാശിക്കുന്നില്ലയെന്നു യാതൊരു പറയലുണ്ടോ അ
തിനെ ആവരണത്തിൻെറ കാൎയ്യമായും സ്ഥൂലസൂക്ഷ്മ
ദേഹങ്ങളോട്ട സംബന്ധപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ചിദാഭാസ
നെ വിക്ഷേപമെന്നും സുഖദുഃഖങ്ങൾക്കു ഹേതുവായ
കൎത്തൃത്വാഭിമാനം മുതലായവ ആഭാസൻെറ കാൎയ്യമെ
ന്നും വിദ്വാന്മാർ അറിയുന്നു- ആ വസ്തു ഇല്ലെന്നുള്ള

ഭ്രാന്തിയും പ്രകാശിക്കുന്നില്ലെന്ന ഭ്രമവും മുറ്റു പരോക്ഷാപരോക്ഷജ്ഞാനങ്ങളാൽ ലയംപ്രാപിക്കുന്നു- (൩൩) (൩൪) * നഷ്ടത്വഭാനമുഖത്വാവരണെ സ്വജീവ ത്വാരോപനാശനവശാദ്വിലയംപ്രയാതി- കർത്തൃത്വമുഖ്യസമശോകജദൈവസംസാ രാഖ്യസ്തതഃപരമുദേത്യതിഹർഷഉക്തഃ (൩൫) * അഭാനാവരണം നശിക്കവെ ജീവഭാവാധ്യാസം നശിക്കുന്നതിനാൽ കർത്തൃത്വം മുതലായ സകലദുഃഖസമൃദ്ധമായ സംസാരം നശിച്ചുപോകുന്നു- അതിനുശേഷം ഉക്തമായ അതിഹർഷം ഉണ്ടാകുന്നു (൩൫) * യദ്വത്ത്വമേവദശമൊഭവസീതിവാക്യാൽ സ്വാത്മന്യുദേതിധിഷണാ ത്വപരോക്ഷനാമ്നീ- തദ്വദ്വിവിച്യശതശൊവിധൃതേയമാത്മാ ബ്രഹ്മേത്യഥർവ്വണഗിരോത്ഥഉപൈതിസിദ്ധിം (൩൬) * പത്താമത്തു പുരുഷൻ നീയാകുന്നു എന്ന വാക്യത്താൽ തന്നിൽ പ്രത്യക്ഷാനുഭവം എങ്ങിനെ ഉണ്ടാകുന്നുവൊ അപ്രകാരം ഈ ആത്മാവു ബ്രഹ്മമെന്ന അഥർവ്വണോപനിഷത്തിന്റെ അർത്ഥം പലപ്രാവശ്യം വിചാരിച്ചു നന്നായ്ധരിക്കപ്പെട്ടാൽ സിദ്ധിയെ പ്രാപിക്കും (൩൬) * ജാഗ്രൽകാലെസംവിദൊഗോചരായെ ശബ്ദസ്പർശാദ്യാസ്സഥാകാശമുഖ്യാഃ- ഭിദ്യന്തെവൈചിത്ര്യതോന്യോന്യമേതെ സംവിന്മാത്രം ഭിദ്യതെനൈകരൂപ്യാൽ (൩൭) * ജാഗ്രൽകാലത്തിൽ ജ്ഞാനത്തിനു വിഷയമായ ശബ്ദസ്പർശാദികളും ആകാശം മുതലായ ഭൂതങ്ങളും ഏവയൊ ഇവ നാനാ രൂപത്വത്താൽ അന്യോന്യം ഭേദപ്പെടുന്നതല്ലാതെ അ

താതിൻ ജ്ഞാനം ഒരേ രൂപമായി എന്നതിനാൽ ഭി
ന്നിക്കുന്നില്ല (൩൭) * ഏവംസ്വപ്നേസ്ഥായി നോ
വസ്തുവേദ്യം ജാഗ്രദ്വേദ്യംസ്ഥായ്യതസ്തദ്വിദാപി- സം
വിദ്ഭേദോനസ്തുതഃസൈകരൂപാ സുപ്തോത്ഥാനംകുവ്
തഃപൂരുഷസ്യ* യഃസൌഷുപ്താജ്ഞാനബോധഃസ്മൃതിഃ
സ്യാൽസേയംപ്രോക്താത്രാനുഭൂതാർത്ഥരൂപാ- തസ്മാ
ദ്വേദ്യംതത്തദശ്വാവബുദ്ധം സമ്യക്കാലെസ്വാപ്യ
യെ"ബോധഏഷഃ* അർത്ഥാദ്ഭിന്നോ"നൈവബോ
ധാല്പഭംചിൽ സ്വപ്നജ്ഞാനംവാ തദേവംഭവേൽ
സാ- സംവിത്ത്രിസ്ഥാനേപിചസ്വപ്രഭൈകാ കാലെ
കസ്മിംശ്ചിന്നഹാനിൎന്നവൃദ്ധിഃ (൩൪- ൩൯- ൪൦) *
ഈ വിധം സ്വപ്നാവസ്ഥയിൽ അറിയപ്പെടും വസ്തു
സ്ഥിരമല്ല- ജാഗ്രത്തിൽ കാണുന്നവ സ്ഥിരത്വമുള്ള
വ ആകയാൽ ജാഗ്രൽസ്വപ്നപദാർത്ഥങ്ങൾക്കു ഭേദ
മിരുന്നാലും അതാതിൻ ജ്ഞാനത്തിന്റെ ഭേദം ഗ
ണിക്കപ്പെടുന്നില്ല- ഉറങ്ങിയുണൎന്നവനു ഞാൻ ഒന്നും
അറിഞ്ഞില്ല എന്നു യാതൊരു സുഷുപ്ത്യജ്ഞാനബോ
ധമുണ്ടോ ഇതു സ്മൃതി- ഈ സ്മൃതി അനുഭവിക്കപ്പെട്ട
അർത്ഥത്തോടു കൂടിയതെന്നു നിയമമിരിക്കുന്നു. ആക
യാൽ ആ അജ്ഞാനം നന്നായനുഭവിക്കപ്പെട്ടതെന്ന
റിയത്തക്കതു- സുഷുപ്തികാലത്തിൽ ഈ ബോധം അ
ർത്ഥത്തിൽ നിന്നും ഭിന്നിക്കുന്നു- സ്വപ്നജ്ഞാനമെന്ന
തുംപോലെ ബോധത്തിൽനിന്നും ഭേദിക്കുന്നില്ല. ആ
കയാൽ ജ്ഞാനം ഒരിക്കലും ഹാനിയും വൃദ്ധിയും കൂടാ
തെ മൂന്നവസ്ഥകളിലും ഒരേ സ്വയംപ്രകാശ രൂപമാ

യിരിക്കുന്നു (ന.വ്യ. ന.ൻ- ൪൦) * സേയംസംവിൽ
പരമാനന്ദആത്മാ പരപ്രേമാസ്പദമിത്യുച്യതെയൽ
അഹംമാഭ്രൂവംനഭൂയാസമേവം പ്രേമാത്മന്യുദീക്ഷ്യ
തെസാവ്ഏഷഃ (൪൧) * ഈ ജ്ഞാനം നിരതിശയ
പ്രേമത്തിനിരിപ്പിടമായ പരമാനന്ദരൂപ ആത്മാവെ
ന്നു ചൊല്ലപ്പെടുന്നു. എന്തെന്നാൽ ഞാൻ ഒരിക്കലും
ഇല്ല എന്നു വരരുത്- എന്നാൽ എന്റെ ഇരിപ്പു സ
ർവ്വകാലത്തും ഭവിക്കട്ടെ എന്ന പ്രിയം എല്ലാവരിലും
കാണുന്നതിനാൽ (൪൧) * തൽപ്രേമാത്മാർത്ഥംഭവേ
ത്സ്വാതിരിക്തെ നാന്യാർത്ഥംതദ്ഭവിതാസ്വാത്മനീദം-
തസ്മാത്തൽസ്യാൽപരമംതേനനിത്യാത്മന ഉക്തെ
വംപരമാനന്ദതാസ്യ (൪൨) * ഈ പ്രിയം തങ്കൽനി
ന്നന്യമായ (പുത്രാദി) പദാർത്ഥത്തിൽ ആത്മാർത്ഥ
(ആത്മാവിൻറംശ)മായുണ്ടാകുന്നു- അന്യപദാർത്ഥ
ശേഷമായി ആത്മാവിലുണ്ടാകുന്നില്ല- ആകയാൽ
ആ പ്രേമം (പരമ) ഉത്തമമെ- ഈ വിധം നിത്യനാ
കുന്ന ആത്മാവിന്റെ പരമാനന്ദത്വം ചൊല്ലപ്പെട്ടു
(൪൨) * അനുഗതംസമവസ്തുഷ്വയല്പരം നിരപവാദമി
ദംസദവേഹിതൽ- അധിഗതെസതിതല്പദഉച്ചകൈ
സ്ത്യജ മൃഷാജഗദസ്തിപദാശ്രിതം (൪൩) * സമസ്തപ
ദാർത്ഥത്തിലും നിർബ്ബാധമായിട്ടു വ്യാപിച്ചിരിക്കുന്നതെ
തൊ ആ ഇതിനെ (ബ്രഹ്മത്തെ) സത്തെന്നറിക- ത
ല്പദത്തെ നന്നായറിഞ്ഞാൽ ഇരിക്കുന്നെ (ഉണ്ടെ)ന്ന
പദത്തെ ആശ്രയിച്ചുള്ള മിഥ്യാജഗത്തെ ഉപേക്ഷി
ക്ക (൪൩) * തദനുശിഷ്ടമഹംപദലക്ഷിതം സ്വയമഹം

തദിതി താവധാരയ- സദധിരോപിതവസ്തു തദാത്മ
നാ വിലയമേതി മരൌ ജലധീര്യഥാ (൪൪) * അതിന്റെ
ശേഷം അഹം പദത്താൽ ലക്ഷ്യമാക്കപ്പെട്ട ബ്രഹ്മ
ത്തെ താന്തന്നെയെന്നു ധരിച്ചുകൊൾക - സദ്വസ്തുവി
ൽ ആരോപിക്കപ്പെട്ട പദാൎത്ഥം മരീചികാജലംപോ
ലെ ബ്രഹ്മരൂപമായിട്ട് ലയിക്കുന്നു (൪൪) *യദിഹ ചി
ത്തമുഖേന്ദ്രിയസന്തതി വ്യവഹൃതാവുദിതംപരകാര
ണം - നിരുപധീതിവചോതിഗമദ്വയം തദവധാരയ
നിൎഭയമോംസ്വയം (൪൫) * ചിത്തം മുതലായ ഇന്ദ്രി
യങ്ങളുടെ വ്യവഹാര വിഷയത്തിൽ മുഖ്യകാരണമാ
യി യാതൊന്നു (ബ്രഹ്മം) ചൊല്ലപ്പെട്ടിരിക്കുന്നുവൊ ഉ
പാധിയററതായും ഇന്നവിധ മുള്ളതെന്നു പറവാൻ
കഴിയാത്തതായും അദ്വയമായും ഉള്ള ആ പ്രണവരൂ
പബ്രഹ്മം താനെന്നു ചിന്തിക്ക (൪൫) * വിയദിവാ
ധികപൂൎണ്ണമശേഷഹൃൽ സ്ഥിതമനന്തമനാമയമദ്വ
യം - യദുപദിഷ്ടമിവശ്രുതിമസ്തകൈ സ്തദവധാരയ: —
(൪൬) * ആകാശംപോലെ അതേക്കാൾ പൂൎണ്ണമായും
സകലത്തിന്നു മുള്ളിലുള്ളതായും അന്തമില്ലാത്തതായും
ദുഃഖമററതായും അദ്വയമായും ഇരിക്കുന്ന ഏതൊരുവ
സ്തു (ബ്രഹ്മം) ഉപനിഷത്തുകളാൽ ഉപദേശിക്കപ്പെ
ട്ടം പോലിരിക്കുന്നുവൊ ഭയമററ അതു താനെന്നു ചി
ന്തിക്ക(൪൬) *യത ഇദംനിഖിലംമതമാശ്രുവ ല്പടഇവാ
ഭരണാകനകാദികെ - യദനുവിദ്ധജഡംസ്ഫുരതീവച
തദവധാരയ: — (൪൭) *ഇപ്രപഞ്ചമെല്ലാം യാതൊരു
പരമാത്മാവിൽ വസ്തുത്തിൽ സ്വകൎമ്മങ്ങൾ പോലെ

യും പൊന്നു മുതലായവയിൽ ആഭരണംപോലെയും ഇരിക്കുന്നൊ യാതൊന്നിനാൽ അനുഗതമായ ജഡപദാൎത്ഥം പ്രകാശിക്കുന്നതായി തോന്നുന്നൊ അതെത്താൻ തന്നെയെന്നു ചിന്തിക്ക (൪൬) *യദനുഭാതിമഘൊനികുരംബകം രവിശശിപ്രമുഖംയദലേപകം- വശകശാഗ്ര്യമനൊവിദിതാത്മകം തദവധാരയ:— (൪൮) * സൂൎയ്യൻ ചന്ദ്രൻ മുതലായ തേജസ്സമൂഹം യാതൊരു ബ്രഹ്മത്തെ അപേക്ഷിച്ച് പ്രകാശിക്കുന്നുവൊ യാതൊന്നു പററററതായും സ്വാധീനമായ കുശാഗ്രബുദ്ധിയാൽ അറിയപ്പെട്ടും സ്വരൂപത്തോടു കൂടിയതായും ഇരിക്കുന്നോ അതെത്തനിക്ക ഭിന്നമായി പ്രണവാൎത്ഥത്തെ ചിന്തിക്ക (൪൮) *ഇതിധൃതാമതിരപ്യചലേവ്യയെ നിരഭിമാനബലേനവിധൂയച- സദസദാശയജാലമിയാല്ലയം കതകധൂളിരിവാംബുനിഖാത്മനാ (൪൯) * നാശമററ കൂടസ്ഥനിൽ ഈവിധം വയ്ക്കപ്പെട്ട മനസ്സ് അഭിമാനമില്ലായ്കയാൽ സത്ത സത്തെന്നവാസനാ സമൂഹത്തെ നശിപ്പിച്ച് തേററാംപരൽപ്പൊടി ജലത്തെ തെളിയിച്ച അതിൽ ലയിക്കുംപോലെ ബ്രഹ്മമാത്രമായി ശേഷിക്കുന്നു (൪൯)*ധൃതിമിമാംനഗുരോഃകരുണാംവിനാ കപചിദ്ദൈതിപുമാനപികശ്ചന- ചിദ്രൂപസത്തിവശാദ്ദയതൃസാ വിതിവിളംഹൃദയേശമനുവ്രജേൽ (൫൦) *ഈ നിശ്ചയബുദ്ധി ഗുരുകൃപയില്ലാതെ എങ്ങും ആരും പ്രാപിക്കുന്നില്ല- ബ്രഹ്മോപാസനയാൽ ഇത് വരും-ആകയാൽ തന്റെഹൃദയഗുഹേശനായ വ്യാപകനെ ശരണം പ്രാപിക്ക

(൱൦)*അപിദവിഷ്ടമിഹേശകൃപാലവഃ സപദിനേദയ
തിസ്വചിദാസ്ഥിതം- യദികൃപാസ്യഭവേന്നഹിദുല്ല
ഭം കചനകിംചനസോഹമുപാസ്യതാം (൱൧) സ്വ
ല്പമായ ഈശ്വരകൃപാ ഏററവും ദുഃഖപ്രാപ്യ മായി
രിക്കും സ്വന്ത്രസ്ഥിതിയെ ശീഘ്രം അടപ്പിക്കുന്നു
(പ്രാപിപ്പിക്കുന്നു)- ഇവൻെറ കൃപയുണ്ടെങ്കിൽ എ
ങ്ങും ഒന്നും ദുല്ലഭമായിട്ടില്ല- ആകയാൽ അതു താനാ
യുപാസിക്കപ്പെടട്ടെ (൱൨) പ്രണവത്രപപരാത്മവി
ഭാവനാ ദജ ഇയാൽസ്വവശംവദതാംലഘു- വിഭുനമ
സ്ത്രിയയാസഹജാഭവേ ദിതിപതഞ്ജലിരാഹനതന്തൃ
ഷാ (൱൩) * പ്രണവത്രപ ബ്രഹ്മോപാസനയാൽ
ഈശ്വരൻ സുഖമായിട്ടു സ്വാധീനപ്പെടും- ഈശ്വര
പ്രണി ധാനത്താൽ സമാധി സിദ്ധിക്കുന്നതായി പ
തഞ്ജലി പറഞ്ഞതു മിഥ്യയല്ല (സത്യമെ) (൱൪) ശി
ഷ്ടസമാഹ്വമുനീന്ദ്രപദാംബുജ സ്രുതമരന്ദധരീപവി
താംകുരാ- അസിതകണ്ഠപദാംകിതനിമ്മിതാ ഭവതു
സേയമനന്തപദേപ്പിതാ (൱൫) ശിഷ്ടനാമകനായ മു
നീന്ദ്രൻെറ പദമാകുന്ന താമരയിൽനിന്നു പ്രവഹിക്കു
ന്ന തേൻനദിയാൽ ശോധിക്കപ്പെട്ട അംകുരത്തോടു
കൂടിയതും നീലകണ്ഠ നാമകനാലുണ്ടാക്കപ്പെട്ടതുമായ
ഇത് (കൈവല്യകന്ദളീ) ബ്രഹ്മപദത്തിൽ സമപ്പിക്ക
പ്പെട്ടിരിക്കുന്നു (൱൬)

ഠാം തത്സൽ

ശ്രീമദാരാധ്യപാദ
പഞ്ചകം.

ഹരിഃ- യമവാപ്യസമാഗമൈകമൂർത്തി സ്വയമ ദ്വൈതധുരംധരം ബഭൂവ- നവജേജ്ജനയിത്രീവത്മക ശ്ചി ച്ഛിശ്രുനാമാവതുമാം സപൂജ്യപാദഃ (൧) യദുല്ലാ ങ്കണാഝാംഘ്രിലികാന്തവാസി പ്രഭൃതീനാം കലികാലികീം ഭിയംഭ്ര്യൻ പ്രണിയച്ഛ്ത്രിസത്യബുദ്ധിമേകഃ ശിശ്രുനാ മാവതുമാം:— (൨) കരുണാവരുണാലയംയമാഹു ഗ്ഗ് ടികാസിദ്ധിമുഖസ്യചൈകവസ്ത്യം അപിചിത്ത്യസദംഗി രീന്ദ്രസംസ്ഥം ശിശ്രുനാമാവതുമാം:— (൩) നിശിചാ ത്രഭവത്യപാരതെന്തര് ദ്ദശിയസ്മിൻനിജകുണ്ഡികാ പ ഹാരീ നപദംചലിതുംസപയംശശാക ശിശ്രുനാമാവതു മാം:— (൪) കിമിദംബഹുഭൃതികസ്യവാഗ്രേ നഹിശം ശക്ഷ്യതഏവകശ്ചനേതി വിപരീത തയാപ്രവത്തിതു ഞ്ചശിശ്രുനാമാവതുമാംസപൂജ്യപാദഃ (൫)

—○:○:○—